

**הלכות
לא ילבש גבר שמלת אשה
מראה מקומות**

פרק א
העברת שער מהגוף

**חורף
שנת תשפ"א**

הלכות לא ילבש
קונטרס 1

הוצאת מכון הם חיינו

בעזרת החונן לאדם דעת
המראה מקומות בקובץ זו נתקצו על ידי
גרשון סגל
הערות יתקבלו בשמחה נא לשלחם
gershyis@gmail.com

קונטרסים על נושאים אחרים של מכון הם חיינו

אפשר להשיג כאן

www.heimchayeinu.org

תוכן הענינים

גמרא נזיר דף נח: - נט. (שתי נקודות סוף נח: אמר רב עד השתי נקודות שבסוף דף נט.)	1
גמרא יבמות דף מח. עם תוס' ד"ה לא עשה רגליו (תנו רבנן וגלחה שבסוף העמוד עד ת"ר, בסוף העמוד.)	3
הרי"ף מכות דף ד. עם הנמוקי יוסף (שתי נקודות אמר רב עד שתי נקודות ת"ר פאת.)	4
הרא"ש מכות פרק ג' סימן ד	5
הרא"ש יבמות פרק יב סימן ח	6
הר"ן על הרי"ף עבודה זרה דף ט: בד"ה שומט ידו – ואיכא למידק עד סוף הדיבור	8
הרמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק יב הלכה ט עם הכסף משנה	9
טור יורה דעה סימן קפ"ב סעיפים א' – ד' עם הב"י	11
שולחן ערוך שם עם הנושא כלים המצוינים	14

שני נזירים פרק שמיני נזיר

נמו.

עין משפט
נר מצוה

(א) ונדרשתי יג. מג. שבת ג.
כט. (ג) ז"ל שמתין דלכל.
(ג) גירסא ז"ל וזו הלשון
אמר ר' (ד) ג"ל א"ל ובעתה
(ה) ויע"ר חוס' וימות מת.
ד"ה לא עשה.

תורה אור השלם
1. לא יהיה כלי גבר על
אשה ולא ילבש גבר
שמלת אשה כי תועבת
י' אלהיך כל עשה
אלה: דברים כב ה

נוסחת הריב"ן
(א) ביה כה"ל: (ב) הכתוב
כחשמי: (ג) תועבה היא
למה י: (ד) ויהי בין הנשים
(ה) נמתי: (ו) משלתי לה
כשהשטות נגדו להלקוח:
(ז) שער: (ח) לנפול: (ט) ע"י
חיו"ק: (י) צית שמי כנגד
כדי י: כ"ו

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ויח' וכו'
לא ילבש א"מ ואח"כ מ"ה וכן
מ"ל ח"ל ח"ל ללמד שאל:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה ת"ל לא יהיה
בו' ד"ה ליתר תשכחה.
וכן הוא במתרגם שם וכן
הוא בלקוט שופטים סימן
ט:

הגהות התוספות
1. ז"ל דפ"ל כח"ק.
2. חת"ב נמי מתק. 3. ז"ל
ח"ס שלם. 4. ז"ל משמע
דלכל כ"ו. 5. מיתב נמי
מתק. 6. ז"ל הכי גרס
אמר ר' כ"ו. 7. ז"ל ובעתה
אכרס מ' שר. 8. ז"ל
העצרת. 9. כס"א חת"ב
נתער במקום חית שער.
10. כס"א כהלות גדולות
שלנו. 11. ז"ל הלכות
פסוקות. 12. ז"ל וד"ה
מפסוק והא קנ"ל והוא
המשך אחר עם דיוור
שפתי: 13. ז"ל הדיעה.
14. ז"ל לנפול מעשרה.
15. נראה דמיתב אחר
ליה הוא ידוע חדש וק"ל
אחפיה כנגדו. (זאל ע"י
לקוטי הלכות).

מוסף רש"י
בר פחתי: כן גדולים (שבת
ג. כס.). הדרן ע"ף שני
נזירים

איכא דאמרי. דנהדיא מפרש רבי חי"א משום לא ילבש גבר שמלת
אשה ואשה דרכה כן שהוא ניוול לה כש"ס לה שער: ופנא קמא.
דסבר דאיהא אלא מדברי סופרים מאי דריש (א) כה"ל לא ילבש (א):
אם ללמד שלא ילבש. כלומר ואם אמר לך הכתוב (ב) שלא ילבש האיש
שמלת אשה לך לא קרוא הכתוב
תועבה היא (א) אלא למה הוא ב"א
שלא ילבש האיש שמלת האשה (ד) וילך
ושב בין הנשים שיש לחוש משום יימוד:
ככלי זיין למלחמה. כדמתרגמינן
לא יהא תיקון זיין דגבר: **תלמוד**
לומר לא יהיה כלי גבר על אשה.
זה שמנינו בעל אשת חצר הקיני
והגרמו לסיקא ככלי זיין אלא
כלו שגמל * ידע ליתר תשלמה
(שופטים ה): **שלא יסכן איש בתיקוני**
אשה. דכי מתרגמינן ליה שלא
יחול ושלם ופירסם (א) כנגדו כנעונים
ש' אשה: **חוינא ליה לר' יוחנן דליס**
לי. שיער צנית השמי: **איגלאי**
ביום השמי. כי הו' משלתי (א) בהפסד
מאניה לנגדיה: **דין מן כהדיא הוא**.
דידע דאסור להעביר (א) בית השמי:
מהו לגלא. במספרים בית השמי:
והא קא גדל. וקא מעבר ליה
לאיש: **בר פחתי**. בנו של תלמיד
חסד: **גבול יש לו**. לאותו שער
כיון שגדל יותר ממה שאלס
יכול (א) לנפול נוסח מאליו: (נזיר)
מהו לחוך. צנית השמי בידו כדי
להעביר את השיער (ט): **מהו לחוך**
וכנגדו. כנגד בית השמי כדי שיהא
נושר על ידי חיו"ק: **א"ל מוסר**.
הואיל ואינו נוגע כשער אלא כנגדו:
איכא דאמרי. הכי קמיבעיא ליה
בתפלה כנגדו מאי כלומר המתפלל
מהו לחוך כנגדו כדי שישלם כניס ממנו
הואיל ואינו נוגע כשער: **א"ל אסור**
וליס הלכא כחופיה. משום דכיון דאינו
נוגע כשער מותר. לחוך כמו שור
המתחבק כחול (בבא קמא דף מד.).
מתני'

איכא דאמרי אמר ר' חי"א בר אבא אמר ר'
יוחנן המעביד בית השחי ובית הערוה לוקה
משום י' לא ילבש גבר שמלת אשה מיתבי
העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי
סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתנאי
המעביד בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר
משום אם ילבש גבר שמלת אשה ותנא קמא
האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה מיבעי
ליה לברתנאי ולא יהיה כלי גבר על אשה
מאי תלמוד לומר אם שלא ילבש איש
שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר
נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה אלא שלא
ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים
ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים רבי
אליעזר בן יעקב אומר "מנין שלא תצא אשה
בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על
אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא
יתקן איש בתיקוני אשה אמר רב נחמן בנזיר
מותר ולית הילכתא כוותיה אמרו ליה רבנן
לר"ש בר אבא חוינא ליה לרבי יוחנן דלית ליה
אמר להון מחמת זקנה נשרו ההוא דאיתחייב
נגידא קמיה דרבי אמי איגלאי בית השחי
חוייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שביקוה
דין מן חבריא הוא בעא מיניה רב מרבי חי"א
מהו לגלח אמר ליה אסור אמר ליה והא קא
גדל א"ל (א) בר פחתי זמן יש לו כל זמן שהוא
גדל נוישר בעא מיניה רב מרבי חי"א מהו
לחוך אמר ליה אסור בבגדו מהו א"ל
מותר איכא דאמרי בעא מיניה בתפלה
בבגדו מאי א"ל אסור וליית הילכתא כוותיה:
מתני'

אלא מדברי סופרים ואומר ר"י דפרין משום דנרייתא קמני סתמא כהעצרת* שער דמשמע ככל מקום בין צנא איברים בין צנית השמי וצנית הערוה אלמא שאר איברים נמי אסור ומשני אלא כי קאמר רב במספרים ומדקאמר אלא משמע דהכי פירושו לעולם מיירי אף כשער צנית השמי וצנית הערוה (ד) דקאמר רב היינו במספרים כעין תער: ***אמר** רבי חי"א בר אבא א"ר יוחנן המעביד בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר מיתבי העברת שיער אינה מדברי סופרים. ומשמע לן דמייירי אף כשער צנית השמי וצנית הערוה מדקאמר סתמא ומשני מאי לוקה דקאמר ר' יוחנן מדריגין וכן לוקה דנרייתא היינו מדריגין ופני גירסת הלכות גדולות משמע דאפי' דשאר איברים אסור להעביר שיער ובהלכה פסוקה דרב יהודהי בהלכות מדה מכתב ה"ר יוסף טוב עלם ש' כמו בהלכות שלנו* אף דגורס במסקנא כי קאמר רב במספרים ולא גרסינן אלא ומשמע דה"פ רב אמר מיקל אדם כל גופו כשער היינו דשאר איברים כדאוקמינן לה וכתער דקאמר דענין תער אצל כשער ממש ודאי עובר מדברי סופרים דקמני דנרייתא והאי דנעי רב מרבי חי"א מהו לגלח במספרים קמבעיא ליה והשיב לו דאף במספרים אסור מדקאמר ליה והא קא גדל כלומר ומעטרו ואי שרי במספרים יטלנו במספרים ורב נמי דשרי כל גופו במספרים כעין תער היינו כשאר איברים אצל צנית השמי וצנית הערוה אסור במספרים (ושמא) אף על גב דלא כתוב [במספרים] אלא מ"מ הוי פירושו כליין גרסינן אלא והרבה יש בהש"ס מהו וחזר להעמיד דברי רב צנית השמי כו' (א):
בעי מיניה רב מרבי חי"א מהו לגלח. פי' צנית השמי וצנית הערוה: אמר ליה אסור. לפי גירסת הספרים שלנו הנעניא כשער ממש ואסר לו תער ומספרים שרי ולפירוש [הלכות גדולות] הנעניא במספרים ואסר לו אף במספרים וכן נראה מדקאמר והא קא גדל ומאי קושיא יטלנו במספרים: **והא קא גריף**. והואיל וסופו ליגדל ולעצור אותו אף כשיגלחנו אין זה קרוי מיקון וגוי שאינו מגלח אלא לנפול מעשרה: **גבול יש לו**. שאינו גדל והולך כשיער הראש וליכא כערא (הכי גרסינן) משמע כשאין אדם מתכוין לגוי אלא לנפול דלית ציה משום כלי גבר ואם כן המסתכל במראה כדי שלא יחול כעצמו שרי וכן אומר הר"ק שרבו הר"ר שמואל מאיר"א היה מסתפר במראה: **מהו לחוך** וזה התחבק. כדי להשיך שער צנית השמי וצנית הערוה אמר* ליה אסור ולית הילכתא כוותיה:
ומי

איכא דאמרי א"ר יוחנן המעביד בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר מיתבי העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ונאמר מני לשנויי דרבי יוחנן נמי מדברי סופרים קאמר דנסיב ליה לטעמיה מקרא: **הוא דאמר כי האי תנא. והוי מני לשנויי כדדקי דנרייתא דלוקה אלא נחמא ליה לאמרי תנא דריש ליה מקרא דהדיא דנרייתא איכא למידחי דלוקה מדריגין קאמר: לא יהיה כלי גבר על אשה. ונסיפיה דקרא נמי* כתיב ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא ילבש איש שמלת אשה דקרי הא לא מנית אמרת דנשיא קרל דהא כתיב דנסיפיה תועבה היא וכו' האי גוונא ליכא תועבה: **בנזיר** מותר. להעביר צית השחי וצית הערוה דקסבר אחרי שנוי מעביר כל שער ראש לא חשיב נוי ותיקון לגבי אותו האיש להעביר צית השחי וצית הערוה: ולית הילכתא כותיה. דאסור אף לנזיר: **חוינא** דרבי יוחנן דלית ליה. פירוש שער צית השמי (והוא) גופיה ממייב כהעצרת ומדלא משני במספרים (א) שקליניה דלכלי הפסות מדברי סופרים אסור לרבי יוחנן אף במספרים:**

ההוא נבא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי. נמשיב מלקות: איגלאי צית השמי וחוייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שביקוה דין מן חבריא הוא. משמע נמי הכא מדריגין נמי* אסור אף במספרים צנית השמי וצנית הערוה אצל לשאר האיברים לא מצניו איסור (זה הלשון) לזו הגירסא ובהלכות גדולות בהלכות נזיר (א) אמר* רב מיקל אדם כל גופו כשער מיתבי המעביר צנית השמי וצנית הערוה הרי זה עובר מיתבי הערוה וצנית השמי וצנית הערוה אסור ומי* שרי והתניא רב צנאר איברי שרי מדברי מורה העצרת שער אינו מדברי מורה אלא מדברי סופרים ואומר ר"י דפרין משום דנרייתא קמני סתמא כהעצרת* שער דמשמע ככל מקום בין צנאר איברים בין צנית השמי וצנית הערוה אלמא שאר איברים נמי אסור ומשני אלא כי קאמר רב במספרים ומדקאמר אלא משמע דהכי פירושו לעולם מיירי אף כשער צנית השמי וצנית הערוה (ד) דקאמר רב היינו במספרים כעין תער: ***אמר** רבי חי"א בר אבא א"ר יוחנן המעביד בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר מיתבי העברת שיער אינה מדברי סופרים. ומשמע לן דמייירי אף כשער צנית השמי וצנית הערוה מדקאמר סתמא ומשני מאי לוקה דקאמר ר' יוחנן מדריגין וכן לוקה דנרייתא היינו מדריגין ופני גירסת הלכות גדולות משמע דאפי' דשאר איברים אסור להעביר שיער ובהלכה פסוקה דרב יהודהי בהלכות מדה מכתב ה"ר יוסף טוב עלם ש' כמו בהלכות שלנו* אף דגורס במסקנא כי קאמר רב במספרים ולא גרסינן אלא ומשמע דה"פ רב אמר מיקל אדם כל גופו כשער היינו דשאר איברים כדאוקמינן לה וכתער דקאמר דענין תער אצל כשער ממש ודאי עובר מדברי סופרים דקמני דנרייתא והאי דנעי רב מרבי חי"א מהו לגלח במספרים קמבעיא ליה והשיב לו דאף במספרים אסור מדקאמר ליה והא קא גדל כלומר ומעטרו ואי שרי במספרים יטלנו במספרים ורב נמי דשרי כל גופו במספרים כעין תער היינו כשאר איברים אצל צנית השמי וצנית הערוה אסור במספרים (ושמא) אף על גב דלא כתוב [במספרים] אלא מ"מ הוי פירושו כליין גרסינן אלא והרבה יש בהש"ס מהו וחזר להעמיד דברי רב צנית השמי כו' (א):
בעי מיניה רב מרבי חי"א מהו לגלח. פי' צנית השמי וצנית הערוה: אמר ליה אסור. לפי גירסת הספרים שלנו הנעניא כשער ממש ואסר לו תער ומספרים שרי ולפירוש [הלכות גדולות] הנעניא במספרים ואסר לו אף במספרים וכן נראה מדקאמר והא קא גדל ומאי קושיא יטלנו במספרים: **והא קא גריף**. והואיל וסופו ליגדל ולעצור אותו אף כשיגלחנו אין זה קרוי מיקון וגוי שאינו מגלח אלא לנפול מעשרה: **גבול יש לו**. שאינו גדל והולך כשיער הראש וליכא כערא (הכי גרסינן) משמע כשאין אדם מתכוין לגוי אלא לנפול דלית ציה משום כלי גבר ואם כן המסתכל במראה כדי שלא יחול כעצמו שרי וכן אומר הר"ק שרבו הר"ר שמואל מאיר"א היה מסתפר במראה: **מהו לחוך** וזה התחבק. כדי להשיך שער צנית השמי וצנית הערוה אמר* ליה אסור ולית הילכתא כוותיה:
ומי

יג א מ"י פ"ב מהל' ענינת כוסמים הל'י סמן לאין לא טושיע יו"ד ס"י קפס עט"י ה' יד ב ג טושיע שם סע"י ג.
סוד ד טושיע א"מ ס"י גט סע"י ז כהניס וס"י לו סע"י ז.

פי' הרא"ש

ה"ד לוקה משום לא ילבש וכו' וכיון דקרא מיתבי אלמא לוקה מדאורייתא: ראשון כיון דאמר בסיפיה דקרא כי תועבה היא הלכך ליכא לפרושי דרשה דקרא הכי דכבה"ג ליכא תועבה אלא ביושב בין הנשים דוגמת אשה כדי לזנות עמה: ה"ג במלכות דר"א כן יעקב מנין שלא תצא וכו' ת"ל לא יהיה כלי גבר וכו' ולא ילבש גבר שמלת אשה לא יתקן גבר בתיקוני אחת. פי' יתקן וליית ולא יפרסם ולא יעבור בית השחי ובית הערוה: (בנזיר) מותר. דכיון דמגלח כל ראשו ביום כלות נזירותו ליכא תקון אשה בעברת בית השחי ובית הערוה. חוינא ולית הלכתא כותיה: חוינא ליה לר' יוחנן דלית ליה בית השחי ובית הערוה. וידע דבמספרים א"א לגלח כ"כ סמוך לבשר: ההוא דאיתחייב נגידא. מלקות: איגלאי בית השחי. כשהשטותו בגדיו להלקות: דמן חבירא הוא. וידע דאסור להעביר צית השחי: בעא מיניה רב מרבי חי"א מהו לגלח. א"ל ר' דבמספרים בעא מיניה דכיון דא"ל ר' חי"א אסור הכי אמר רב לעיל דמותר להקל במספרים כעין תער ולא מסתברא למימר דפליג א"ר חי"א דכ"ה. אלא מהו לגלח כשער: א"ל ר' חי"א אסור. והא קא גדל. ותי' מאי פריך לגלחיה במספרים דר' חי"א לא אסר אלא כשער. ופרי' ודא קא גדל ומעציר ליה והואיל וסופו ליגדל ולעצור אף כשיגלחנו אין זה קרוי מיקון וגוי שאינו מגלח אלא לנפול מעשרה: גבול יש לו ואינו גדל כ"כ שיער לזיו צער: מהו לחוך. להתחבק כדי להשיך שער צנית השחי וצנית הערוה: א"ל אסור. בבגדו מאי א"ל מותר דכבה"ג שהוא מתחבק בגדיו להשיך ליה ליתא חיו"ק אשה: איכא דאמרי בתפלה כשחוא מתפלל מהו לחוך בבגדו בית השחי ובית הערוה: א"ל אסור ולית הלכתא כוותיה:

* תוס' זו היא המשך התוס' העבר. והיא באמצע גירסת הבה"ג, ומה שיוצא ממנה.

קמב א מ"י פ"ח מהל'
עדים הלכה יג
טו"ש"ע י"ד סימן רסו
סעף סד:
קמב ב מ"י פ"ד מהל'
אסורי ביאה ה"ל ט
סמג לאזין קח טו"ש"ע שס
סימן רסו סעף ג:
קמב ג מ"י ש פ"ג מהל'
יג סמג שס טו"ש"ע
שס:
קמב ד מ"י פ"ח מהל'
מלכים הלכה ה
סמג עשין קנב:

עבד אלהים דקדוש ונאמן ונאמן
ל כל זכר וקוממין למילת זכור
שמעבדו מלאכול בפסח וזרי
שיך אלא בצניס שולדו בקדושה אכל
מילת בניו שלא טולדו בקדושה אינה
מעבדו מלאכול בפסח ונראה דלא
צריך קרא למידרש מנייה ואי אהת
כן איש צבעל כרחו ומיילי ידעין
שלא ימנהגו צעל כרחו ועוד דמיפת
חומר שמעין דאין מלין גר צעל
כרחו דהא יפת חומר אין מטבילין
אותם צעל כרחם מדיאטירריך רחמנא
להמין לה שלשים יום ובקבלה עליה
אין צריך להמין ולא נקטיה אלא
לפרושי מלתיה דרשב"א דקאמר
דמחלה כופין לשם שפחות ולא לשם
גירות אי נמי משום דנקט לה במילתיה
דרבנן כשם שאי אהת מל בן איש
נקט נמי דדרכי שמעון בן אלעזר
לאשמעינן דאע"פ שאי אהת מל
בן איש צעל כרחו עבד אהת מל צעל
כרחו חתם דרשב"א קאמר דלמין
דאין משהין אותו בא"י מפני הפסד
טהרות עבד שאינו רואה למול
ושמע דקוק למוכרו * ואמאי
ימהלו צעל כרחו וכן קשה דרבי
יחזקע בן לוי אית ליה צהשול (גיטין
דף לו: ושם) תשיאט מפלוני עבד
אותו העבד אין לו תקנה אלא בשטר
אלמא לית ל' ההיא דשמואל דבשמוון
וא"כ דריש עבד איש אהת מל צעל
כרחו ולקמן קאמר הלווק עבד מן
העבד כוכבים ולא רצה אותו מגלגל
מיו עד י"ב חודש וימול אותו צעל
כרחו ואומר ר"י דתקנת חתמים היא
שלא יכשיל את רבו באיסור והיית
כיון דאין מקבל עליו עול מצות ועוד
דאין טו"ל לחייבו בנזות מאחר דאין
חפץ לקיימם: **המפקיר עבדו**
יצא מחירות ואין צריך גט שחרור.
חמה לשמואל תקשי ליה למה ליה
שטרט בעבד כענין יפחיתו ולימא

אלה מן כו'. ומילתא בעלמא הייא
 ולא הקיטא אלא עיקר ליה כי היכי
 דמודית לן בנן ה"ה לעבד נמי דאין
 נגירין בן דעת אלא מרזנו: אימור
 דקא שמעת לרבנן. דפליגי ארבי
 שמעון דלא הייא חקנתא: ביפא
 תואר דלא שייכא במזלם: איהו
 עבד. ששהה אלו כמה ימים ויהי
 עליו מזות הנוהגות בעבד מי שמעת
 להו דלררך לקבל: לענין טבילה
 תיבא. ששיתס שיש טבילה
 שזריחם לעבד כשבאין לכלל ישראל
 אמור אבל לענין קבלה לא הושו דעבד
 אין לררך לקבל בשעת טבילת שמור:
 תיקו. אפרכסן קאי ואש"י דלא ניוול
 גזירת הכתוב היא: עשה בראש. כלומר
 נאמר שם תיקון מזלם בראש דכתיב
 וגלה: לא עשה רגליו. לא קפץ צפני
 רגליו: ולא עשה שפמו. לא גלם שער
 שפמו. אלמא עשה קרי העצברה:
 כי

שְׁרִירִים וְנִצְּרוּ כְּצִחָן וְכָל יִשְׂרָאֵל
גָּמֹר אָבֵל לַעֲנִין קִבְּלָהּ לֹא הוֹשִׁיב דַּעַד
אֵין צָרִיךְ לִקְבֹּל בִּשְׁעַת עֲצִילַת שְׁחֵרוֹר:
קוֹץ. אֶלֶפְרַיִם קָאִי וְאִע"ג דִּלְאוּ יִוּוֹל
הִזִּירַת מִכּוּב הֵיא: מִנֵּי **בִּרְאָה**. כְּלוּמַר
וְאִמֵּר הַסֵּם מִיּוֹקן עֲשִׂיהָ בִּרְאָה דִּלְמַאי
וְגַלְחָה: **לֹא עֲשֵׂה רִגְלִיו**. לֹא קוֹץ צִפְרֵי
רִגְלִיו: **וְלֹא עֲשֵׂה שִׁמּוֹ**. לֹא גִלַּח שַׁעַר
שִׁמּוֹ. אֲלֹמָה עֲשִׂיהָ קָרִי לְהַעֲבִירָה:

כי

♪

ליה צאפי צי תרי זיל דהכי דייק צפ"ק דקידושין (דף טו. וס) גבי עבד עברי למה לי שטרא לימא ליה צאפי צי תרי זיל ומשני עבד
 עברי גופו קנוי ואר"י דהכי פריך (א) למה לי שטרא דאיתו לשון עצמו הכתוב בשטר הרי את בן חורין הרי את לעמך יאמר לו בעל
 פה דס"ד דלוי נרץ אלף מחילה ממוז שעליו ומסיק דגופו קנוי ואין לשון הכתוב בשטר מועיל בעל פה אבל הפקר שמסלק רשותו
 מועיל אפי' בעל פה לשמואל וא"ת אמאי לא חשיב הפקר גבי קנינים של עבד צפ"ק דקדושין (ו"ט) וי"ל דלא חשיב אלף קנינים שמקנה
 הרב לעבד עצמו והפקר אינו אלף סילוק בעלמא שהרב מסלק עצמו מן העבד ועוד י"ל לומר דמילתא דאיתא בכל מיני לא קניי דקאמר
 החס לענין חליפין ומנא דין מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני: **לא עשה רבנן** פ"י קטנורס דפריי רגליו ולר"י נראה דהיינו
 שער בית הערוה דהכי פסקא פירק מנות חליטא (לקמן קט*) גבי זו הארעובה ולמעלה חליטא פסולא לנמימאר דלא מיקרי רגל מן הארעובה
 ולמעלה תא שמע ולא עשה את רגליו ומשני לישנא מעליא מכאן אין ראייה דשרי לגלגל שער של בית הערוה דשמא מדרבנן אסור אבל
 בריש פירק צ' גזירי (ויר נה) קאמר רב צהדיא מיקל אדם כל גופו בתער אפילו שער בית השחי ובית הערוה כדמשמע החס דפריך
 עלה והתניא המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה ומשני כי קאמר רב במספרים והא בתער קאמר כעין מער וא"ת
 דבתר הכי קאמר בעי מיניה רב מרבי חייא מהו לגלגל א"ל אסור והא קא גדיל א"ל גבול יש לו משמע דבמספרים צעא מיניה אי
 שרי דאי בתער מאי פריך קא גדיל והלא יכול לגלגל במספרים ושמא רב לא קבלה מרבי חייא ור"ת מפרש דבתער צעא מיניה
 והא דפריך ודאי קא גדיל ה"פ והלא אין זה תיורן כלל במימיוא לשע שאין זה משום ייפוי אלף משום מער שגדל יותר
 מדאי ואפילו בתער אית לו למשרי ולפי זה נרץ חסר שלא היה יודע ביימיוא דלעיל אסורת וצבה גרים כי אמר רב מיקל אדם כל
 גופו בתער והתניא המעביר כו' כי קאמר רב צבאר אברים ובשאר אברים מי שרי והתניא העברת שער אינו מדברי תורה אלא
 מדברי סופרים ומשמע ליה דליירי הוה צרייתא אף (ב) צבאר אברים חע"ג דצבית השחי ובצית הערוה נמי איירי כדמוכח בתר הכי
 דכי קאמר רב במספרים כי תניא הוה צבאר ופי' זה צבאר אברים לא שרי אלף במספרים ובית השחי ובית הערוה אפי' במספרים
 אסור ומדרבנן דלא חקיי רב דהבא מיניה צה"ג של אספמיא כתוב אלא הא בתער והא במספרים וזהו ציה משינויא קמא דשני
 כי קאמר רב צבאר אברים (א) ולגירסא זו שאר אברים ודאי אסור לגלגל בתער אבל במספרים שרי אף בית השחי ובית הערוה ובערוך
 צריך גיוסטרטא דגרים כגירסת ספריהם שלו ובתשובת הגאונים שרי לגלגל בית השחי ובית הערוה כי הגלח כל גופו מראשו ועד
 רגליו ולא משמע אסור במצורע דפשיטא והא בלחגלה לפרויה כיון דמלתא כל גופו איז זה ייפוי אלא ניוול ומער דלא משתמיט

* זה לשון הגמ' לקמן קג. (הגמ' הולכת על המשנה שבדף קא. ושם תנן - מן הארכובה ולמעלה חליצה פסולה. ופירוש רש"י מן הארכובה ולמעלה. שנחתך רגלו מן הארכובה וחלץ מן הארכובה ולמעלה.) דף קג. מן הארכובה ולמעלה. מתיב רב כהנא: ובשליטה היוצאת מבין רגליה. אמר אב"י, בשעה שכורעת לילד, נועצת עקביה בירכותיה ויולדת. ת"ש, לא עשה רגליו ולא עשה שפמו, לישנא מעליא. ופירוש רש"י בשליטה היוצאת מבין רגליה. אלמא ירכיס גמי מיקרו רגל. נועצת עקביה בירכותיה. והולך יולא מצין רגליה ממס, והיינו דכתיב מצין רגליה. לא עשה רגליו. לא הסיר שער זקן התחתון.

זה אינו חייב אלא 'אחת כיון דלאנס כולם מוך כדי דבור של התראה: דאם שואמר, 'בישראל לא תתבודדו: אלא בין העניים. היינו בהתחלת ההשער סמוך למלח: מה באן חייב. כלומר גבי כהנים: מה דהלן, גבי ישראל כהני דין עינים למע: כרי שיראה מראשו. שיראה במשך הראש:

בגדים. של פול פניו מאין שער ויש
אומרים בגמ' צ' שערות וכן פסק
הראש"ש ז"ל דלזלוני לחומרה ובשתי
שערות מאין וכן פסק הרמ"ה ז"ל
ומיהו איסורא איכא אפי' בשער אחד
וכן אסור ללקט שער אחד לצן מתוך
שכור או ללבושו; זה המשווה צדיעו
(יש) שבאחורי אנו ופדחתו. שהוא הנמנ
שאין שם שער ומשאו לדעיו שכן
בלאמנען להן כמנהג הכורמים ובמז
ה"ר ישעיה שאינו חייב אלא בתער
דומיא דפאת זקן דליפנין פאת פאת
מוקן כדמניא בתוספתא ומייב על
הראש שמים אחת בראש הבלע מכאן
וראש צדיק הבלע מכאן ואינו חייב
עוד שיקיפנו בתער [א] וכן כתב
הרמב"ם ז"ל: ואחד הניקף. משום
דכתיב לא תקיפו משמע לא תניחו
עצמכם להיות ניקפים: במס"ע.
מומין ומטה ענמו לו להקפין: ובאן
דבקיף קצמן חייב. אף על גב דניקף
לאו בר חיובא הוא מייחב מקיפו:
באן בקיף דהו. שאין רגלים להקיף
ראש הקטנים בגמרי: חובה. שם
אשמו של בר הונא: תקברניה רחא. לבנה.
בתמיה ובי היא רחא לקבור את בניה
ולדבריו השיב לו שאסור לגדול להקיף
את הקטן והוא כשגגה היוצאת וכולהו
שני וכו' ורב הונא לא אסר אלא
לאש: והלכה ברב הונא. דלשה
מומרת להקיף הקטן בלמחלה כיון
דלגינה בכלל דלמחר ואולי לא
שנא אם הוקפה או הקיפה פטורה ויש
שהיו ממירים להקיף לאיש ע"י עובד
כוכבים אש קטן כיון דמקיף לאו בר
חיובא ולמחר דבי היכי דלש מקיף לאו בר
חיובא הקטן חייב אע"ג דניקף לאו בר
חיובא ה"ג קטן ואש המקיפין לאיש
חייב הניקף אע"ג דמקיף לאו בר
חיובא ויש מסתפקין אם ישראל מוצהר
להקיף לעובד כוכבים לדעת בר הונא
דומיא דקטן והראש"ש ז"ל כתב דאע"ג
דאסר רב הונא לאיש להקיף קטן שאני
התם משום דלמי לכלל חיוב אלב
עובד כוכבים מותר להקיפו ולפי זה
ה"ה להקיף אשה דשרי ועבדים כתב
הרמ"ה ז"ל אע"ג דלענין מלות דייס
כנשים הואיל ויש להם זקן אסורים
בהקפה ולשון ההלכות וקיי"ל דאשה
שהקיפה או שיקיפה פטורה דכתיב
לא תקיפו פאת ראשכם וכו' כל שיטתו
בתוספתא זקן נש בהקפת פאת הראש
והני נש הואיל ולימנה כשהחתמת פאת
זקן לימנה בהקפת פאת ראש ומנן
גמי כל מל'ת בין שלא הומן גרמה בין
שהומן גרמה אחד האנשים ואחד
הנשים חייבין מזה מכל המקיף וכל
משמית ובל טעמא לא תמית:

אמר רב מקץ אדם. אם הכניד
עליו שער מקל אותו בתער:
הרי זה לוקה. משום לא ילכש גזר
שמלת אשה ומתרגם לא יתקן גזר

ת"ר 'ו'שרט יכול אפי' שרט על

אמר שמואל המסרט על בשר
הוא דאמר כר' יוסי דסבר שרי
עבודת כוכבים ביד חייב בכלל
בכלי חייב וביד פטור וכן הלכך
הזקן שתים מכאן ושתיים מכאן

רבי יוחנן אמר פסול וסייעיה ר' אלעזר ממחני' נמא אחד מהן קרוב או פסול עדות
בטילה [ד] דכי היכי דהסת' עדות שצטלה מקצתה בטלה כולה הכי נמי הכא. ופסק רב
אלפס הלכתא כר' יוחנן ולא פלגין דבורא וירושלמי גרס במסכת גיטין כהן כל נכסיו
לעבדו אימחר היא גיטו היא מתנתו מה אימעידי לה. כגט הוא וערעורו בטל או כמתנתו
הוא וערעורו קיים. פירוש דק"ל הכותב כל נכסיו לעבדו יא' בן חורין וגם קנה כל
הנכסים והיינו דקאמר היא גיטו היא מתנתו מה אימעידי לה כגט הוא וערעורו בטל
פירוש אע"ג שכלל בשטר עשמו ונכסים לעין עשמו חשבינן ליה כגט והערעור
שנערערין על הגט בטל כגט ולא אשד דחנן (גיטין דף ג:.) השאש' עממה מציאה גיטה
או דלמא כי היכי דלנכסים לא מהימן דבעי קיום אעממו נמי לא מהימן והיינו כפולוגתא
דאבי' ורצא דפ"ק דגיטין גמ' [ידן (דף ה:)] דגרסי' התם ח"ר עבד שהביא גיטו וכתוב
בו עממו ונכסי קניין לך עממו קנה נכסים לא קנה. עממו קנה מידי דהוה אגט אשה
דחנן השאש' עממה מציאה גיטה נכסים לא קנה לדרין לקיומיה כשאר שטרות דעלמא.
איבעיא להו כל נכסי קניין לך מהו אמר אבי' מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עממו ולא
פלגין דיבורא ורצא אמר אחד זה ואחד זה עממו קנה נכסים לא קנה ופלגין דבורא
וקאמר עלה ירושלמי אחיא כהדא כהן כל נכסיו לפני בני אדם ככחה ור"י העדים
כשיין לזה ופסולין לזה א"ר אליעזר בשם רבי יוסי אימעידין רבי יוחנן ור"ל ר"י אמר
מאחר שפסולים לזה פסולים לזה ר"ל אמר פסולין לזה וכשרים לזה א"ר אלעזר מחני'
מסייע לרבי יוחנן וכו' ר' יעקב בר אחא אמר אימפלגון חבירא חד אמר יאות אמר ר' רב
אלעזר וחד אמר לא יאות אמר ר"א. מאן דאמר יאות אמר ר"א נעשה כעדות אחת
באים אחד ועדות שצטלה מקצתה בטלה כולה ומ"ד לא יאות אמר ר"א נעשה [ה] כשתי
עדים כשרים לזה ופסולין לזה. ופסק ר"ח ז"ל דהלכה כר' יוחנן דאע"ג דאיכא למ"ד
לאו יאות אמר ר"א מיהו קי"ל לגבי דר"ל כר"י והא דחנן (פיאה פ"ג מ"ח) הכותב
כל נכסיו לעבדו יא' בן חורין [ו] דמשמע שקה גם הנכסים היינו בשטר מקיים. ורבינו
אפרים פסק כר"ל וכן נמא בתוספתא לרב האי גאון [ז] בשטר אשה שחלד מן העדים
קרוב לאחד מן הדיוכרין והשיב ידוע הוא דראובן לגבי קרוב דליה כהנא דליה דמי
ואין לקרוב ההוא אלא עד אחד אבל הרמוקים מן ראובן יש להם שני עדים ראובן והאחר
שעמו ומן העיקר הוה הוה ההיא דאמר רבא פלוני בא על אשתו הוא ואחר מאטרפין
להורגו ולא להורגה ואמר דבשרי גופי דברי הכל פלגין דבורא וכן משמע גמ' [ידן
דקי"ל כרצא דאמר עממו קנה נכסים לא קנה דפלגין דבורא היינו כר"ל לפי הירושלמי
דמדמי לזה אהדדי. ורבי' יואל הלוי ז"ל פסק הלכה כרבי יוחנן וכחז דרצא לית ליה
ההוא דירושלמי דמדמי לזה אהדדי ומודה לרבי יוחנן בשטר נכסיו לפני בני אדם דמאחר
שפסולין לזה פסולין לזה וטעמא משום דלתי' לאיתלושי בשטרות דעלמא שלא יאמרו
קרוב כשר לעידי אבל גט שחורר לא חשיבין לאיתלושי הואיל ואיך לומר בפני נכתב

זו [1] **אמר** שמואל צמנאפֿיס עד שיראו כדרך המנאפֿיס ולא צעיקן שיראו כמכחול בשפּופּרת: [2]

הדרך עלך כיצד העדים

אלו הן הלוקין פרק שלישי

א הן הלוקין וכו' [דף יז ע"א] הנוטל האם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח ומכמים אומרים משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בהן קום עשה אין לוקין עליו: [דף שו ע"ב] מני תנא קמיה דר' יוחנן כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור [א] ביטול עשה חייב אמר ליה רבי יוחנן מאי קאמרת אם קיים פטור לא קיים חייב אי בטל חייב לא בטל פטור [ב] מני קיימו ולא קיימו כלומר אע"פ שלא בטלו לעשה כיון שלא קיימו לוקה על כל תעשה ורש"י גורס מני בטלו ולא בטלו ולא הסוגיא מפורשת ומתעשרת נמי גירסאם והיא עיקר: **ב** ה' **תבנית** [דף ב ע"א] הקורא קרמה בראשו והתקוף פאת ראשו והמשימת פאת זקנו והשוני שריטה אחת על הקמה חייב שרט שריטה אחת על חמשה מחים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת האי דלא תנא נמי בדידיה [ג] קרח חמש קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת משום דלא מייתי ליה קרח קרחה אחת על חמשה מחים משום דבשריטה מרבי ליה מלגסם ובקראה ליכא ריבויא: וחייב על הראש שמים אחת מכאן ואחת מכאן ועל הזקן שמים מכאן ושמים מכאן ואחת מלמטה פי' ר"ח מקום חצור הלחי לצדדים הוי פיאה וכן מזה אחר ופני גבול השפה אחת מימין השפה ואחת משמאלו ושבולת הזקן מתחת הרי חמש ורש"י פירש מקום חצור הסנטר לעצם ואחת מימין הסנטר בשמאל שכולת זקן באמצע הרי שלש

פלפולא חר'פתא

(ד) רבי ירמיה' דהתם ערודת שבטלח מקצתה בוי'. דהרנא"ד מפרש טעמא דנמנא לאחד קרוב או פסול אפסול א' למי וזה משום ידי הירי כו' אבל ימי מתלמידי הוא טעמא משום ששנים בשטר אחד הילכו והעבד אלא לחייב להא' ופסול להט' א"כ לרוב סימנא כלל לדלמא דוקא נמנא אלא קרוב או פסול עדותן בטלה אבל נמנא קרוב או פסול לאחד מנגן פסול א' למי ואין לומר דהיינו לטובתה דמיתרשמי דלמקמן דאמר לא יאום דהא קאמר טעמא דנשעא כתי עדים כו' ולימ' לא דריך לטעמא דנשעא כו' אלא דלימ' לאשמע נמנא אחד קרוב כו' לנמנא קרוב אלא כו' (א) ח"כ מפרש כתי עדים (ו) דמשמע שקנה בא' דמכוס שאלו ג' חורין ודא דקנה ג' הנכסים ללא' היאך קרוב עממי (א) אמר שביארל במנא"א כו' אש היר"ץ בימיו ואילו דנפקא מינה הוצינה ענין להוציא אשם מנשעל (א) ברי"ף כחז מנא מלמד שגלה מנגין לו עמו וכו' (א) וירא מנא שאל יטנה אדם למלמד שאינו הגון ורבי' לא כתב דמקח אשם חייב בחילוי פכח הוצינה אמר דר יודיעה אמר דר הטהור שאליו הגון וכו' (א) בפר' עשרה שבח חייב.

והיצור הנדעין מכאן ומכאן הרי חמש וי"ט שע"ס הלחי המחובר לזדעין הוא רחב ר"ו
לו שתי פיאות הרי ד' פיאות במקום חטובן ואחת בשטלת הזקן ובפ"י (מ"ט) דנגעים
מן חיזהו הזקן [דן] מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת וירא שמים יא' ידי כולם ולא
יעבר מער על כל זקנו ולא כאזקן המזיחין חוט בכל שהוא על הפיאות כי לפעמים אינו
מכוון כנגד הפיאות: רבי אליעזר אומר אם נטולן כולן כאחת אין חייב אלא אחת ואינו
חייב עד שיטולנו בחדר. אפיאות זקן קאי אבל אפיאות ראש לא זעין מער וכן משמע
בגמרא דקאמר ואיזהו סוף ראשו וההמשוא דרעיו לאחוריו אונו ופדתתו ולא פירש
גילוח של השחת כמו בזקן אלא כהשואה כל דהו משמע דחייב זקן מוכח בגמרא פ' ג'
מזין (דף קמ"ג) גבי גילוח מזורע דכתיב וגילה את כל שערו למח לי למחבר נזיר ופ' א'
דלחי עשה דגילוח מזורע ודחי לא תעשה דהקפת הראש זקנו מה מ"ל לומר לך דעשה
דמזורע דחי לא תעשה דהשחתת פאת זקן ולגופיה לא אינטרין דכבר שמעינן מראשו
דעשה דוחה לא תעשה אלא לאשמועינן דגילוח מזורע בחדר מדאינטרין קרא למימר
דעשה דוחה לא תעשה דחי היו במקפדים יכול לקיים עשה דגילוח מזורע בלא דחית
הלאו כי השחתת הזקן דוקא בחדר ומדלא שמעינן לה מראשו אלמא הקפת הראש אפילו
במקפדים אסור ואפילו אי מזורע מגלה במקפדים איכא דחית לאו והא דחיתא בתוספתא
גבי פאת הראש ואין חייב עד שיתלנו בחדר [א] במקפדים כעין מער קאמר: רבי אלעזר
אומר אפילו לקטו בזמלקו והיטעו חייב. מ"ל לא יקרוה קרחה ובראשם יוכל אפילו קרח
ד' ו' קרחתו לא יחא חייב אלא אחת מ"ל קרחה לחייב על כל אחת ובראשם בחדשם
מ"ל לפי שנאמר לא תחגודו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למח יכול לא יחא חייב אלא
על בין העינים בלבד מניין לרבות כל הראש מ"ל בראשם לרבות כל הראש אין לי אלא
ההנים שריה בזה הכחוז מזה יסירות ישראל מנין נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה
מה להלן חייב על הראש כבין העינים וחייב על כל קרחה וקרחה אף כאן וכו' ומה כאן
על מח אף להלן על מח: [א] ב' ע"ב] וכמה שיעור קרחה רב הונא אמר כדי שיראה
מראשו רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון אומר בגרים כתנאי כמה שיעור קרחה
בגרים אחרים אומרים כדי שיראה מראשו אמר רב יהודה בר חנינא פליגי בה תלמי
תנאי חד אמר בגרים אחד אמר כדי שיראה מראשו וחד אמר שתי שערות: תניא הנוטל מלא
מלא פי הוה בשבת חייב וכמה מלא פי הוה שמים וכן לקרחה שמים וכן הלכה ורב
אלפס ז"ל לא הביא אלא דברי רב הונא ורבי יוחנן ונראה שפוסק הלכה כרבי יוחנן שהיה
גדול מרב הונא ועוד שאמר דבריו משום תנא *מיהו נראה כיון דפליגי ביה תנאי
אוליין לחומרא וגם סמכינן אסתם דרייתא שלא הוזכר בה מחלוקת: תניא הנוטל מלא
פי הוה בשבת חייב וכמה מלא פי הוה שמים רבי אליעזר אומר אחת ומוריס חכמים
לר"א בזמלקט לבנות מתוך שערות אפילו אחת חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום
לא ילכש גבר שמלת אשה: המקיף פאת ראשו. מ"ר ראשו סוף ראשו. ואיזהו סוף ראשו
וההמשוא דרעיו לאחוריו אונו ופדתתו: תני תנא קמיה דרב תסדא אחד המקיף ואחד
הניקף לוקה ואוקמה (רב תסדא) [א] רבין שמעיה דה"ל כעושה מעשה ומניח
בתוספתא (פ"ג) אחד המשיחין ואחד הנשמת לוקה ומאן דמקיף לכוליה רביה חייב
דקייתא לן הקפת כל הראש שמה הקפה ומאן דמקיף ליה לקטן חייב דגרסינן בגמרא
(דף נ"ז): איחמר המקיף את הקטן רב הונא אמר חייב [א] (רב אדא בר אבהו אמר
פטור) אמר ליה רב אדא בר אבהו לרב הונא כן דידך מאן מקיף להו אמר ליה חובה
א"ל חובה תקבירינהו לבנה כולהו שני דרב אדא לא אתקיים וזע לרב הונא מחובה
וההלכה כרב הונא דקייתא לן קידושין (דף לה): אשה שהקיפה או שהוקפה פטורה
דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם וגו' כל שישנו בהשחתת פיאות זקן ישנו בהשחתת פיאות
ראש והני נשי הוצילו ולישתנו בהשחתת פיאות זקן לישתנו בהשחתת פיאות ראש ותניא
נא (שם דף כט.) כל מלות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד
אנשים ואחד נשים חייבין מוצ' מכל תקיף וכל משחית [א] וכל תטמא למתים:

ד (מיר דף נח): **אמר** רב מיקל אדם כל גופו בתער ממימי המעביר בית השחי וביית הערוה לוקח כי קאמר רב בשאר אברים אבל בית השחי וביית הערוה לא ושאר אברים מי שרי והתניא העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים כי תניא הריא בתער כי קאמר רב במספרים ויחא רב גמי בתער קאמר מאי תער כעין תער [ח] אלמא שאר אברים [ט] שרי במספרים בית השחי וביית הערוה אפילו במספרים אסור: ההוא [י] דלחשיב נגדא קמיה דרבי אמר איגלי בית השחי ידיה חייה ר' אמר דלא הוה מגלח אמר להו שנקיה דין מן אצריה הוה. צעא מיניה רב מר' חייה מהו למוך פירוש למוך בידו כדי להשיר השער א"ל אסור צבדו מאי א"ל מותר איכא דלמרי הכי צעא מיניה בתפלה צבדו מאי א"ל אסור ולית הלכתא כוותי' לה: השמיט פאת זקנו ת"ר פאת זקן סוף הזקן ואזוהו סוף הזקן שכולה הזקן:

ה' השורש שריטה אחת ת"ר ושרט יכול שרט על ביתו שנפלה ועל ספינתו שטבעה
 בים ת"ל לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד: [דף בא ע"א] אמר שמואל המשרט

לכסי מימי לה ידי להליל עלמו מעושה מלקוח שלה יצול העשה ווא פטור: [ב] תני קיימו ב'ו' קך כבז
ההי"ף: אב"י פושינ"א: כבז רביע והי"ף ק"ט פלו טרמו: [ג] קרדא חסע קרמוח דנמנינן לה בנציימ"א
לקמן: ה"ג אטח מימין: [ד] מפרש שי' ד"ה ב'ו' וא"כ כל הפסוקו ווא שטילת ווא והי"ב: ס' קפ"א
דקדק מלשון סטור דלכך כבז רביע ממין דנמנינן ללמד ווא דנבגריד דוקא ווא סוף וקורן וקורן
אחמיס מלשון עקדור שכח סוף וקורן ורכלא הנבגריד אכל הינו להטור ז"ע: [ה] במספרים כ"ח
תער קאמר ב' הא דמטינן כבז דמימי לה לקמן: [ו] רב אדא ב'ו' אהבה אהבה פטור כ"ח סוף
הי"א: אכל נבגריד ליג' ולי ווא חסע כ' בחוס' אכל גריס ולי ווא חסע כ' בחוס' ס' לרב אדא ד' האבס:
[ז] א"ר תמאא אבמיס. דרשנין מי אהרן ווא נזוח אהרן דנמימי לה רביע כבזי מלכוס מוואח כסוס:
[ח] א"ר אבא אבמיס. לאסוקי דנבגריס אלא ב' קאמר כ"ו ועיין כבזי רביע כבזי מוואח מלכוס
מטריד: [ט] שרי במספרים אפלי ענין דמנינן: גרלא ולי מנלכות ממין א"ע: דבמוס' כ'.

(א) ו"צ לכאורה חמוה דמאי ג"מ פסקא הוה, הא איקורא איזא אפי' בשער אחד וכמו ש"ו רבינו בענינו בסוף מכתב מ"ק, ולא פליגי רק בחיוב מלקות וא"כ מצי' שוין לומר צוה דאלינן לחומרא, וגדאה דרבינו ר"ל לדעת רב אלפס לשיטתו דהביא לתולדות דר"י ורב הונא אלמא דס"ל דפליגי לענין איקור, ועי' דס"ל דפסכות מבשיר אפי' איקורא ליבא, ופסיר הקשה, ולפי שיטתו הי"ל למפקל לחומרא דלסור אפי' בשמי שערות, כן ג"ל ביונת דביע' ז"ל (תש"ז) ב' וגי'ל ראה לזה מפי'ק דמיתע' דף ק' ע"ב דפליגי אמוראי בזה דל"ל לאשה אפי' לי קטן או מחייב לו לא, מכלל דבזהו המוקד את הקטן מחייב (וב"כ ה'סוף) גמיר דף ק' י"ז ע"ב ובשערות דף ג' ע"א (וי"ח יחיד)

הוא שנקרא רגל והתחתון כף הרגל וזה שרגלי הפוכות וכך רגלו למעלה נמצאת נעלו נחלצה מעל כף רגלו ולא מעל רגלו וגם כשהוא חולץ נעלו חולץ למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו ותרמי שמעמא דאמימר הלכתא נינהו עכ"ל. והרמב"ן ז"ל השיב על דבריו לקיים דברי רב אלפס ז"ל וכתב לפסול בשתייהן ונראה דברי הרמב"ן דלא קאמר אמימר אלא נריך למידחסיה לכרעיה וטעמא [ב] כדפרישית לעיל וצדיעבד לא נפסלה החליצה כיון שעשתה התרה ושמית עקב אבל מאן דמסגי אלוותא דכרעיה קאמר לא חליץ משמע דלא הוי צר חליצה כלל משום דלא מיקרי רגל [דמן] הארכוצה ולמעלה חליצה פסולה משום דלא מיקרי רגל והא דכתיב ומפיצושת בן שאל ירד לקראת המלך לא עשה רגליו פירש שלא גילת שער הערוה לישנא מעליא:

ח ריש לדקדק מכאן דמותר לגלח שער מצית הערוה וכן משמע צניז צפ' שני נזירים (ד' נח): דקאמר רב מיקל אדם כל גופו צמער מיתבי המעציר צית השחי וצית הערוה הרי זה לוקה הא צמער הוא צמער רב דקאמר רב כעין חער אלמא דמותר לגלח צמפרים כעין חער וקשה מהא דאמר התם צשיליה היא שמעתתא [דף נט.] צעי מנייה רב מצרי חייל מהו לגלח אמר ליה אסור והא קא גדיל גבול יש לו [ג] אלמא דרבי חייל אסיר אפילו צמפרים ותימה לומר דרב לא קבלה מר' חייל. ופיר'ת ז"ל דהא דבעא רב מר' חייל היינו צמער אבל צמפרים שרי והא דקאמר והא קא גדיל הכי פי' והלא אין זה דומה לשמלת אשה דאין עושה כדי לייפות אלא להכיל מן העער שהוא גדול יותר מדאי ואפילו צמער הוא לן למישרי ומשי גבול יש לו ואינו מאטער. ומתוך גירסת בעל הלכות משמע דרב לא שרי אלא בשאר הגוף אבל צית השחי וצית הערוה אפי' צמפרים אסור דגרסי' הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו צמער מיתבי המעציר צית השחי וצית הערוה ה"ו לוקה כי קאמר רב בשאר איברים ושאר איברים מי שרי והא תניא העצרת שער אינה מד"ת אלא מד"ס [ד] כי קאמר רב צמפרים כי תניא היא צמער והא רב צמער קאמר מאי חער כעין חער. [ה] והא דמשמע מפיצושת דשרי לגלח היינו צמפרים דאין אסור אלא מדרבנן [ו] ואותה שעה עדיין לא נאסר [ז] ונראה דגרסת בעל הלכות אינה חולקת על גירסת הספרים שלנו דלמאי דמסיק הא צמער והא צמפרים הדר ציה משינויא קמא דשני כי קאמר רב בשאר איברים. וזה"ל שהוצא מאספמיא היה כתוב אלא הא צמער הא צמפרים ומיהו הא ודאי צ"ל לפי גירסא זו דשאר איברים נמי אסורין צמער כמו צית השחי מדדהדר ציה משינויא דשני ע"י קושיא דהעצרת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים [ח] דמשמע ליה דאיירי בכל איברים שגוף אצל צמפרים תרוייהו שרו. וצניז משמע שהיו נוהגין צו אסור דאמרי' צפ' שני נזירים (דף נט.) ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי איגלאי צית השחי חיייה דלא מגלח אמר לכו ר' אמי שצקוהו דמן צמריא הוא וצתשוצת הגאונים כתוב דצית

ולמעלה דמאי נפקא מינה היכן דנתקשרו הרצועות רק שחלצה נעלו מעל רגלו [א] והא דקאמר בירושלמי דעיקר חליצה התרת רצועות נראה שהסנדל שלהם לא היה יכול לעמוד צרגל צלא קשירה וכן משמע מתוך לשון בירושלמי דאמר קושרו עד שיכול להלך צו אלמא דעיקר הקשירה כדי שיעמוד על רגלו ויכול להלך צו וכיון שאינו יכול לעמוד צרגל צלא קשירה אם התיר הרצועות היה ליה כאילו שמט הסנדל כיון דסופו ליפול מעצמו וכן אם קשרו למעלה מן הארכוצה שעיקר עמידת הסנדל ע"י הקשירה ולא קריין ציה וחלצה נעלו מעל רגלו אבל מנעל שיכול לעמוד צרגל להלך צו צלא קשירה לא ידענא למה תפסול החליצה אם קשר למעלה מן הארכוצה או אפילו אם חולץ צלא קשירה שלא נרמו קשירה צתורה ולא נאמרה הלכה למשה מסיני. והא דקאמר בירושלמי כיני מתני' בקושר מן הארכוצה ולמטה כשרה מן הארכוצה ולמעלה פסולה לא צא למעוטי קיטע אלא לאשמעינן דבעינן שחא אף הקשירה מן הארכוצה ולמטה ובסנדל שלהם שאינו יכול לעמוד צרגל צלא קשירה אי נמי בקיטע איירי וחתא לאשמעינן דבעינן שישאר כל כך בשוקו שיכול [ב] להכניס הסנדל בשוקו ולהוציאו למטה מן הארכוצה אבל אם נחתך שוקו צסמוך לארכוצה שאינו יכול לקשור הסנדל אלא בשוקו למעלה מן הארכוצה פסולה. כתב רב אלפס ז"ל איכא מאן דאמר לית הלכתא כדאמימר מדקאמר רב אשי למאי דקאמר אמימר מכלל דאיהו לא צצירא ליה ועוד דהא חנן מן הארכוצה ולמעלה חליצה פסולה מן הארכוצה ולמטה חליצה כשרה ואנן לא צצירא לן הכי דאי איתא להאי סברא הוה אמימר פליג אמתני' והוה ליה לגמרא לאותציה לאמימר ממתני' ומדלא מויתב ליה מנייה שמע מינה דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד דצצירא ליה לאמימר דבעי לתרועה לרגליה אחרעא וחליץ כדקאמר צהדיא מאן דחליץ נריך למידחסיה לכרעיה אחרעא והאי דמסגי אלוותא דכרעיה לא מצי לתרועה כרעיה על ארעא הלכך לא חליץ ומתני' דקתני מן הארכוצה ולמטה חליצה כשרה לאו דנקטעה רגלו אלא כגון שקשר רצועות רגלו מן הארכוצה למטה וגרס נמי התם עיקר חליצה התרת רצועה וכיון שהתירנה מעל שוקו מקום מנוה הוא דמעל רגלו אמר רחמנא ושוקו מעל רגלו הוא הלכך לא קשיא לאמימר דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד והא דקאמר רב אשי נמי למאי דקאמר אמימר לא שמעינן מינה דלא צצירא ליה דאי לא צצירא ליה הוה אמר צהדיא לית הלכתא כאמימר ומדלא אמר הכי לא מצינן למידיה שמעתתא דאמימר צבי האי מלתא קלישתא הלכך איתא לדאמימר. והרמב"ן ד"ז ז"ל כתב על מה שאמר רב אלפס ז"ל דהני תרי מימרי דאמימר חד טעמא נינהו דהאי דמסגי אלוותא דכרעיה והא דנריך למידחסיה לכרעיה חד טעמא וכתב הוא הני תרמי שמעתתא דאמימר לאו חדא טעמא נינהו דהא דאמר נריך למידחסיה לכרעיה אחרעא אי לא דחיס לא מיפסול חליצה צכך והא דקאמר האי דמסגי אלוותא דכרעיה לא חליץ אי חליץ חליצה פסולה וטעמא דמלתא משום דרב הרגל

קרבן נתיבא

פירש מהרש"ל. כי הנשים צאוחו הזמן לא היו מעצירין שער צית השחי וצית ערוה שלהן שלא היה נריך להן חיקון כדאיתא בנדהדרין דף כ"א מאי דכתיב וחתנה לך שם בגוים ציפין שאין להם לבנות ישראל שער לא צצית השחי ולא צצית הערוה ע"כ. ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר. וכי תאמר שאנשים מותרים לבנוש עדי נשים נכריות. וצאוחו עת כמה גיורות וצנות יפת תואר שיש להן שערות ומעצירין צאוחו זמן ציתות. כדי שידמו לבנות ישראל שלא היה להן שערות צית השחי וצית הערוה. אלא ה"פ דצאוחו זמן לא היה צאוחו גזירה דמצינו כמה גזירות שנתחדשו צדור האחרון ולא היה גזירה זו צימים הראשונים: ודע דצפ' אלו הן הלוקין סי' ד' פסק הר"ק בלישנא קמא דרבי יוחנן. ותמה מהרש"ל צפרק זה סי' ע"ז הלא דרכו של הר"ק לפסוק כאיכא דאמרי וציתות שליטנא צתתא לחומרא. ולי לק"מ דאי מדאורייתא אסור צמפרים כעין חער א"כ תקשי לן ממפיצושת: [ז] ונראה דגירסת בע"ה ה"בבות גדולות אינה חולקת על גירסת ספרים ש"צ. וצפרק אלו הן הלוקין סי' ד' כתב רבינו על גירסת בעל הלכות אלמא שאר אברים שרי צמפרים. וצית השחי צית הערוה אפי' צמפרים אסור. דברי רבינו אינם כמתנגדים. דהתם כתב כן על ספר הר"ק שעה חיצורו עליו כמו שהזכרתי צזה בכללים. ולר"ק ע"כ ליכא למימר הא דמסיק הא צמער הא צמפרים הדר ציה משינויא קמא דשני כי אמר רב בשאר אברים. דהא פסק בלישנא קמא דר"ר צצית השחי וצית הערוה אסור מדברי סופרים צמפרים. ופסק כרב דמיקל כל גופו כעין חער א"כ ע"כ אפי' צת דמסיק איירי רב דוקא בשאר אברים אבל צמעתתן השיג רבינו צזה על הר"ק ואומר דגירסת בעל הלכות אינו חולקת על גירסת שלנו וצמפרים אפי' צית השחי וערוה שרי להקל. ולא קי"ל כר"י: [ח] דמשמע ציה דאיירי בב"א אברים שבגוף. ויש לדקדק אימא דהכי פריך דהך בייחא דקתני העצרת שער מדברי סופרים ע"כ איירי בשאר אברים דאי אצית השחי קאי. הא קתני צצירא בייחא דלוקה. וזהו לפי ס"ד דלא נחית לחלק צין חער למספרים אבל צת דמסיק הא צמער הא צמפרים איכא לאוקמי הך תרמי בייחא דאיירי צצית השחי וערוה והא צמער והא צמפרים. אבל שאר אברים מנ"ל לאסור. וי"ל דאי הכי פריך הו"ל לשנויי מאי לוקה מכות

שנתפכו רגלם שפיר מצי לתרועה. וע"ק מאי האי דחשיב ראוי לצילה כיון דעכ"פ עכשו נקטעו רגלי ואינו ראוי. צשלמא למאן דצית ליה כרעא ולא תריך ציה איכא למימר שפיר כיון דראוי לצילה כו' אבל מי שאין לו אין שייך למימר כל הראוי. ואח"כ מלאתי קושיות אלו ציש"ש סי' י"ד ונאיד מפי' ר"ח. אמנם חל עלינו חובת ביאור לקיים דברי חכם גדול שכל דבריו דברי קבלה. ונראה שמוקי מתניתין מן הארכוצה ולמטה איירי כגון צשענת נפילה היצנה לפני יצם עדיין לא נחתך רגלו וכה"ג שפיר מצינו דהוי כל הראוי לצילה כיון דשענת נפילה היה ראוי לחליצה כמ"ש צפרק כיסוי הדם דף פ"ג שחט צהמה ואח"כ חיה חייב לכסות כד"ר כל הראוי לצילה אע"פ דהשתא אין עפר מלמטה ואין ראוי לצילה. אלא ע"כ צ"ל [ב] כיון דשענת שחיתה היה ראוי לימן עפר למטה ראוי לצילה מקרי. ה"ה הכא אע"פ דהשתא נחתך רגלו מ"מ ראוי לצילה הוי כיון דשענת נפילה היה ראוי לחלץ. והא דקאמר רב אשי לאו צר איצי וצר קיפוף חליץ. היינו אם נפלה לפנייהם מלא והלאה יצמה לחלץ כיון דאיתפכו כרעייהו לא מצי לתרועה כרעייהו:

[א] והא דקאמר בירושלמי דעיקר חליצה התרת הרצועות נראה שהסנדל שצלה צא דיה יכו"ל צעמוד ברגל צא קשירה. ומהרש"ל חולק על סברא זו וכתב צסמן ז' צפרק זה צירר צצירות כשהמנעל גדול שאינו יכול להלך צו צלא קשירה או חליצה פסולה אף בקשירה. ולא נהירא כי אף לפי דבריו אין אלו שני דינים שקולים. דהתם המנעל גדול ולא מקרי נעל אלא זה החולץ כי נעל זה ראוי לגדול ממנו ולאוותו ראוי לנעול צלא קשירה. מה שאין כן בסנדל שלהם אין אדם לאוחו זמן שיכול לעמוד צרגל צלא קשירה. נמצא תחילת עשייתן כך להיות מנעל צרגל על ידי קשירה: [ב] בדפרישית צעיף. ריש סימן זה דלפעמים מנעל של צ"ד גדול כו': [ג] אצמא דר"ה אומר אפי' במספרים. דאי מותר מה פרי' והא קבדיל. הלא יכול לגלח אותה צמפרים: [ד] כי קאמר רב במספרים. מדלא קאמר אלא משמע דצית השחי אפי' צמפרים אסור ולא התיר רב צמפרים אלא בשאר אברים: [ה] והא דמשמע בפיצושת דשרי צציה. ולא ניחא ליה למימר דמפיצושת גילת צמפרים ולא כעין חער דלא שייך ציה שמלת אשה. שאין מן הדרך להעציר שערות הגוף צכך: [ו] ואותה שעה עדיין צא נאמר.

קיצור פסקי הרא"ש

ח צין שער צית הערוה וצין שער הגוף צמער אסור לגלח וצמפרים מותר. וצתשוצת הגאונים שרי צית השחי וצית הערוה אפילו צמער כשמגלח כל גופו:

קובץ מפרשים

[א] להכניס הסנדל בשוקו ולהוציאו. ג"כ צ"ל ולקשור [הג"ר שמחה מדעסויא]: [ב] כיון דבשעת שחיטה חיה. ג"כ צ"ע ממכות (י"ח ע"ב) ע"ש והבן אך הרמב"ם ז"ל לא פסק שם כן ע"ש ובכמה מקומות [חלקת יואב]:

רבינו מצות חליצה פרק שנים עשר יבמות אשר

[דף קג ע"ב - קה ע"א]

זו

יא בותני' חלצה ורקקה ולא קראה חליצתה כשירה קראה ורקקה ולא חלצה חליצתה פסולה חלצה וקראה אצל לא רקקה ר' אליעזר אומר חליצתה פסולה ר' עקיבא אומר חליצתה כשירה [דף קד ע"ב] א"ר אליעזר ככה יעשה דבר שהוא מעשה מעבד א"ל ר"ע ככה יעשה לאיש כל שהוא מעשה צא"ש: **גב'** שלחו ליה לאצוה דשמואל יצמה שרקקה מחלוך. *מכלל דמפסלה מחלוך קשיא לי כיון דלמיר יצמה שרקקה מחלוך אמאי יב

[הגה"ה מבתי"]

יש להזהר שלא חירוק לפני היסוד קודם חליצה כשירה פסול שהוא דקיקת מלוא ויהיה חליצה פסולה. מדרש י"ו. א"י תרס"ט. הג"מ שם ד'. יצמה שרקקה מחלוך ונאלץ [הס' ד] הקשה רבינו שמחה [הא'] דלמיר כפרך כל הגט קטן ואפסילא פסולין ואין פוסלין ואמאי והא דרקקה [פסולה ומירך] דשליה התם דדאי כוונה לרוק לשם חליצה קטן ואפסילא אין כלום. מדרש י"ו.

יב **שליחו** ליה לאצוה דשמואל יצמה שרקקה דס מחלוך * שאי אפשר לדס בלא הקדים ריקקה לחליצה מה שעשה עשי * : [הגה"ה מבתי"] ואין גרין ללכות את הרוק [אלף] עד כנגד [היסוד] ולא מחלוך קודם חליצה פן מחלוך דברים הגורמים רוק. מדרש י"ו תרע"ה. (ו) וקראה במזוזה ופסלה על האמין וצווחת לא נפסלה על האמין לפרש"י וריב"ן אצל פרי"ט וז"ל איפסא וצווחת אסורה ועדיפא ואין שייך ציטול דלא הוי מתחלה זה לצד זה לצד [והסערת]. א"י תרע"ה.

השחי וצית הערוה אם מנגלת מראשו ועד רגליו מותר ואם לאו אסור [ט] דכיון דמנגלת כל גופו אין זה ייפוי דאדרכה ניוול הוא אלא על שם רפואה הוא מנגלת:

טז [דף קא ע"א] **בותני'** חלצה בסנדל שאינו שלו בסנדל של עץ בשל שמאל צמיח חליצתה כשרה חלצה בגדול שהוא יכול להלך בו צקטן

החופה רוב רגלו חליצתה כשרה חלצה בגדולה חליצתה כשרה ר"א פוסל חלצה בשמאל חליצתה פסולה ור' אלעזר מכשיר: **גב'** [דף קג ע"ב] ח"ר נעלו אין לו אלא נעלו נעל של כל אדם מניין ח"ל נעל מכ"מ א"כ מה ח"ל נעלו נעל הראוי לו פרט לגדול שאין יכול להלך בו * ולקטן שאינו חופה את רוב רגלו ופרט לסנדל המסוללים שאין לו עקב. צאי הוה יחיד קמיה דרב יוסף אחאי הוה יצמה לחלוך א"ל הב ליה סנדלך יהיב ליה דשמאלא א"ל אימור דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל אי הכי בסנדל שאינו שלו נמי אימור דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור א"ל הכי קאמינא לך הב ליה ואקנייה ניהליה וכן הלכה * . בסנדל של

[הגה"ה מבתי"]

ואם אין לו מנעל יתנו לו מנעלה גמורה [בגנין] או מנעלה או מנעלה וימנה ע"מ להחזיר שמה מנעלה. א"י תרס"ט ומדרש י"ו.

עץ חליצתה כשירה ודווקא במחופה עור [י] אצל שאינו מחופה עור אפילו דיעבד נמי לא [דף קד ע"א] [א] רבא בר חיאיא קטספסאה עבד עובדא במוק וצחידי וצליה אמר שמואל כמה רב גוצריה דעבד כיחידאה דמיא א"ר ישמעאל צרי יוסי אני ראייה את ר' ישמעאל בן אלישע שחלץ במוק צחידי וצליה למימרא דלית הלכתא כוותיה. חלצה בליה כשרה ורבי אליעזר פוסל ומסקינן דצבה פליגי מר סבר חליצה כחמילת דין דמיא ומר סבר כגמר דין דמיא:

י **בובאן** משמע [ב] שאם דנין תחלת דין בליה הדין צטל [ג] וכן משמע (צ"ב דף קיד.) גבי שלשה שנכנסו לבקר את החולה בליה כותבין ואין עושין דין ואין יכולין לדון ע"פ ראייתם אפי' דיעבד והא דגרס דירושלמי פרק אחד דיני ממונות (ה"ו) מניין שדינן ציוס וגומרינן בליה שנא' ושפטו את העם בכל עת את קרא לשעבר אמר שמואל בר רב יוחנן כיני מתיב' מניין שאם טעו ודנו בליה שדינן דין אמרינן הדא אמירה כלומר זה יכול להיות על כרחך גירס' משושבת היא דאדרשה קמייחא לא שייך למיפך את קרא לשעבר דהא קאמרינן לכתחלה גומרינן בליה אלא כך יש להפך ולגרס הגירסא מניין שאם טעו ודנו בליה שדינן דין ח"ל ושפטו את העם בכל עת ופרין את קרא לשעבר ושפטו לכתחלה משמע ואת דרשת ליה דיעבד אמר שמואל בר יוחנן כיני מתיב' מניין שדינן ציוס וגומרינן בליה ח"ל ושפטו את העם בכל עת:

הגהות הב"ח א להלך בו ופרט לקטן: ב אמאי אידחיך הך אמוראי:

הגהות הגר"פ [א] לפניהם אלא רבה:

קרבן נתנאל

גם זה השיג מהרש"ל שם ואומר דמקדוש חודש ליכא למילף דהתם כתיב כי חק לישראל וגו' וכל היכא דכתיב חוקה לעיבוא וקשה לדבריו עיקר חסר מן הספר דהו"ל לתלמודא למימר מה משפט ציוס כו' ואם קדשוהו בליה אינו מקודש דכתיב חק לעיבוא. וע"כ לדבריו גבי ג' שנכנסו לבקר נמי ה"ל לדחות ראי' זו דכתיב ויהי לכם לחקת משפט חוקה כתיב. ומו קשה הא דגרמ' בנדהדדן דף ל"ג דנין ד"מ ציוס וגומרינן בליה דכתיב ציוס הנחילו וכתיב ושפטו את העם בכל עת לדברי מהרש"ל היכי יליף מנחלות התם כתיב חוקה. והא דאורעה כל הפרשה להיות משפט לשאר דברים כדפירש רש"י התם. ומו דהרש"ם אומר שם צ"ב אס נכנסו יותר משלשה הנוספים יכולים להעיד ושלשה יכולים להיות דיינים כמו גבי ראיית החודש ע"פ אימא גבי נחלות שאני דכתיב חוקה. אצל האמת יורה דרכו כמו שכתב ר"ת צ"ב הקומץ דף י"ט דהא דקאמר הש"ס חוקה לעיבוא היינו דיליף מג"ש. וכל היכא דלא קאמר התלמודא חוקה לעיבוא אלא לא מניין למימר הכי דאין אדם דן ג"ס מעצמו. מנאל דברי רבינו שרירן וקיימין וז"כ הר"ן וכן מסיק הש"ך סי' ה' להלכה דאם דנין בליה אין דיינים דין. ומה שנהגין להקל שישערי' דיינים ודינן בליה דהוי כקילו עלייהו מחמת תקנת צבור עיין פרישה. או אם בדרו הבצלי דינן לדון בליה ולא בצופן אחר. ומה שכתב הסמ"ע ואם דנו לאור הגר הוי כמו יוס כדר השיג עליו הש"ך. ונראה ראי' לזה דלדברי הסמ"ע הא דכתיב ציוס הנחילו ז"ל דווקא שנכנסו לבקר החולה באישון לילה ולא היה נר אצל החולה מה שמותר לחלל שבת להדליק הגר לצורך החולה. ע"כ אין לזוז מפסק הש"ך: ה"ג שדינו דין ת"ד ושפטו וגו' אמרינן הדא **אבירא**: [טז] כי ידוע הוא שצ"א ביון. ורבים מקשים הא לעיל צ"ב ה' כתב רבינו חיישין שמה כיוונה. משמע אע"ג דלא כיוון הוא מ"מ פסלינן לאחיס. וא"כ הקושיא במקומה עומדת דיאמרו לה שמתכוין לחליצה. והצ"ח סימן קט"ט ס"ק כ"ה מירך דהני אמוראי ס"ל בלישנא

קיצור פסקי הרא"ש

אז שחלצה וקראה ולא רקקה אז שלא עשתה אלא חליצה בלבד חליצתה כשרה. יצמה שרקקה לפני יצם חיישין שמה כוונה ולא תחייבם אצל בקריאה לא מייפסלה ליצום. יצמה שרקקה קודם חליצה אינה צריכה לרוק אחר חליצה דסידרא לא מעכבא: **יב** יצמה שחלצה ולא רקקה אלא דס חליצתה כשרה. ומיהו ריקקה שפוסלת על האמין ריקקה דס אינה

שרה צופים

דף קג ע"ב אבדו דשמואל אומר במחופה עור ודברי הכל. הרא"ש צינמות פ"ב סי' ו': דף קד ע"א חליצה בליה חליצתה כשרה. הרא"ש צ"ב פ"ח סי' ג': ומר סבר חליצה כגמר דין דמי. הרא"ש צינמות פ"ב סי' ו':

קובי מפרשים

דמוק הוא של לבד קשה ומגין ג"ל פשוט דהיינו דוקא לר"מ דמכשיר בקב הקיטע ולא בעי של עור אבל לרבנן דפסלי בקב הקיטע ובסנדל של עץ כדאיחא בגמ' דק"ג ע"א ה"ה דפסלו בקב הקיטע א"כ למאי דפסק כחכמים דשל עץ פסול כשאינו מחופה עור ה"ל למפסל נמי מוק אפילו דיעבד וכן ג"ל מוכח מן רבינו אשר סי' ו' שכתב בהרייתא דסמיכת גרלים והשמיט קב הקיטע ומוק לפי דאחי כר"מ דלא קיי"ל כוותיה [הגר"ח שמוח מדעסאיא]:

(7)

(.7-.77) 18

א מ"י פ"ב מהל' רוצח סמג לארין מה טור י"ד
 סימן קט: ב מ"י פ"א מהל' מאכלות אסורות
 סמג לארין קמח טור י"ד ס' קכג: ג מ"י פ"ב
 מהל' מאכלות אסורות סמג לארין קמח טור י"ד
 ס' קכג:

א) דברים (ב 3) תהלים קו ג) במדבר כ ד) דברים
כא:

ב"ח (א) מתחלתו כליל: (ב) ז"ל שקדושי:
(ג) י"ב ס"א לזה: (ד) י"ב ויחולא בזה
כפנו התור: וע"ס: (ה) י"ב ביד עובד מוכר:
(ו) י"ב לשון הטור בדין קנב: (ז) י"ב בדין
קנב: (ח) י"ב שיש י"ב שנה בחוק: (ט) י"ב טור
בדין קנב:

א (i) ובני אֵלֶּיךָ כָּתוּב מִתָּנִים יוֹם הַתְּחִילִי לְחַסֵּד בְּהֵאֵל
אִשִּׁי מִנֵּה עָבַד כְּרֹכִים בְּיָדִי שָׁלַל אֶת דְּרִשְׁתִּי כֵּן
לְחַסֵּד שֶׁכֵּן עָלַי אֶת הַגְּדֻלּוֹת וְיִשְׁמַח אִישׁ אֶת אֵלֶּיךָ
לִבְנֵי הַבְּנֵה שֶׁל רִעִי כְּרֹכִים בְּיָדִי שָׁלַל דְּרִשְׁתִּי כְּרֹכִים
מִמֶּנּוּ אִישׁ אֶת אֵלֶּיךָ לְחַסֵּד לְעִנְיָנִי וְשֶׁכֵּן אֶת
יִשְׁמַח אִישׁ אֶת יוֹדֵעִי שֶׁנִּבֵּי עֲבוֹדַת כְּרֹכִים וְתַפְלֵהָ
אִישׁ בְּחִיּוֹת שֶׁשֶׁכֵּן עָלַי לִבְנֵי אֵלֶיךָ כָּתוּב אֶת הַבְּנֵה
וְעַל זֶה מִסְתַּכֵּן בְּהִרְבֵּה מִקְּדוּשָׁתוֹ לֵדַק אִישׁ אֶת עֲבוֹדַת
כְּרֹכִים וְתַפְלֵהָ וְאִף עַל עֲבוֹדַת כְּרֹכִים בְּיָדִי שָׁלַל
כְּרֹכִים חֲלוּ לְחַסֵּד כְּרֹכִים הַרְבֵּה וְיִשְׁמַח יִי אֱלֹהֵינוּ
אִשִּׁי דְּבִרֵי וְעִמְשָׁמִל וְעִמְשָׁמִל אֶת מִקְדָּשִׁי לְבֵנֵה
כְּרֹכִים בְּיָדִי שָׁלַל אֶת כָּתוּב יוֹם הַתְּחִילִי בְּהֵאֵל מִשׁוֹ
עֲבוֹדַת כְּרֹכִים אֶת שֶׁשֶׁל לְחַסֵּד וְיִשְׁמַח יִי אֱלֹהֵינוּ
אִשִּׁי כָּתוּב אֶת אֵלֶיךָ לְחַסֵּד בְּיָדִי שָׁלַל דְּרִשְׁתִּי וְשֶׁכֵּן
וְיִשְׁמַח אִישׁ מִשׁוֹ עֲבוֹדַת כְּרֹכִים לְחַסֵּד אֶת אֵלֶיךָ
אִשִּׁי וְיִשְׁמַח לְעִנְיָנִי כְּרֹכִים וְיִשְׁמַח אִישׁ מִסְתַּכֵּן יִי
הוּא שֶׁנִּבֵּי כָּתוּב אֶת אֵלֶיךָ וְיִשְׁמַח יִי אֱלֹהֵינוּ
אִשִּׁי לֵב אֶת לֵב לְחַסֵּד וְהוּא אֶת לֵב וְיִשְׁמַח מִנֵּה יוֹם
לְחַסֵּד אֶת לֵב אִשִּׁי מִיִּי מִיִּי מִיִּי

[illegible][illegible]

הכותי רואה במראה ואינו חושש היכי דמי
אי ברשות הרבים למה לי מראה ואי ברשות
היחיד כי רואה במראה מאי הוי לעולם ברשות
היחיד וכי רואה במראה מיחוי כאדם חשוב
וכותי המסתפר מן הישראל כיון שהגיע
לכלוריתו שומט את ידו וכמה אמר רב מלכיא
אמר רב אדא בר אבהו שלש אצבעות לכל
רוח ורוח: **מתני'** ואלו דברים של עובדי
כוכבים אסורין ואיסורן איסור הגיהה דהיון
והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו
יין וחרס הדרייני ועורות לבובין רש"ג אומר
בזמן שהקדע שלו עגול אסור משוך מותר
בשר הנכנס לבית עבודת כוכבים מותר
והיוצא אסור מפני שהוא מזבחי מתים דברי
ר"ע ההולכין לתרפות אסור לשאת ולתת
עמיהן והבאין מותרין: **גמ'** יין מנא לן
אמר ר"נ אמר רבה בר אבוח אמר קרא
ואשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם
מה זבח אכרו כהנא אכלו יין א אסור
כהנא זבח וזבח גופיה מנא לן דכתיב ויצמדו
לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מתים
אסור אף זבח אסור ומת גופיה מנא לן אתיא

שם שם מעגלה ערופה כתיב הכא ¹² ונתת שם מרים וכתוב התם ¹⁷ וערפו
שם את העגלה בנחל מה להלן אסור אף כאן אסור והתם מנא לן אמרי דבי
רבי ינאי כפרה כתיב בה כקדשים: והחומץ של עובדי כוכבים וכו': אמר
רב אשי חומץ = שלנו ביד עובד כוכבים ויין מבושל שלנו ביד עובד כוכבים
לא צריך חותם בתוך חותם אי משום נסוכי לא מינסך ואי משום חלופי
(יין) כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומוזיף: ת"ר יין מבושל (*) ואלונתית
של עובדי כוכבים אסורין אלונתית כבדיתיה מותרת ואיזו היא אלונתית
כדתנן גבי שבת עושין יינמלין ואין עושין אלונתית אלו הן יינמלין ג' יין

(8)

(9)

גבר וכו'. ו"ל דהרצ"ד סוכר דיש לפרש דכשחמרו ודבר זה אפי' בחול חסור על מלקט לנכות ממון שחורות קאי לא על אפילו אחת וכך פירוש דבריו ולא מחזור שיהא לוקה באחת שלא חמרו אלא חסור ולא חמרו חייב ועוד דלפטר לפרש דלא קאי חסור על אפילו אחת דמאי עדי אשה איכא בחול וכו'. ולדעת רבינו יש לומר דבמלא נמי מניכרל מילתא ולמד רבינו ללוצע בזהו הדין ואפשר דכשם דוכחל אימיה: מומזום ואנדרוגינום וכו'.

יא כתב ולא רשם וכו'. משנה פרק במרה דמכות (דף כ"א:). ומ"ש ד"ל וכו'. לא ידעמי לו מקום מפורש ואפשר שלמה מדין הקפת הראש שכתבתי למעלה:

יב אחד כהן וכו'. צ"ק דקידושין (דף ל"ו). ל"ף לא נגזר: שרש שריטה אחת על חמשה מתים וכו'. משנה פ"צ דמכות (דף כ'').

יג גירדה ושריטה אחת היא. גס זה שס [כ"ה]. מיימלא דשמואל דכבר לה כר' יוסי דלמר המס הכי. וכוונת רבינו דלא חייבא דשריטה לא שייכא אלא ביד וגירדה לא שייכא אלא בכלי ופי' עשה ביד והחירו עליו משום לא תתגודדו או בכלי והחירו בו משום משרט לא ליחייב קמ"ל. א"כ דלא תתגודדו משמע לרבינו דלא קאי אלמלא אלא לחודיה והיינו לעבודת כוכבים וקמ"ל דאע"ג דלא כתיב במת אלא שריטה חס דגל חייב:

גס זה וכו' אלא שעל מת וכו'. צריך במרה דמכות (שס) מני מנה קמיה דרבי יוחנן ומשמע לי טעמא משום דאשכחן שאין דרכן לעכו"ם אלא בכלי דכתיב ויתגודדו כמשפטם בחרבות וכו'. וכבר רבינו שהמשרט דלמנו לעכו"ם חייב מלקות ותמיהא לי מילתא הא עבודתה צד וסקילה נמי ליתיה. ו"ל שלא היו עובדים אותה צד אלא שהיו עושים כך כדי שתתעורר לענות אומם כפי שמעמדם המשובש:

יד ובכלל אוהרה זו וכו'. סוף פ"ק דיבמות (דף י"ד:). ואם תאמר היאך פסק כחייב ודלא כרנא, ושמא י"ל דלא חמרו הלכה כרנא אלא היכא דלפניו אלא דנפשייהו ולא היכא דלפניו אלינא דמ"ד עיין שם דו"ק. וה"ר דוד כהן במשובה נדחק בפירוש לזון רבינו ש"ל כשנשם צעיר חילוק מנהגים שחלק מהם נוהגים מנהג זה וחלק מהם נוהגים מנהג אחר כזהו הדבר נעשים שני במי דייס אכל אינם שני במי דייס ממש בכל דבר ובכל ענין. ואפשר שזהו דקדק בלשונו ולא כתב ששני במי דייס צעיר אחת לא יהיו נוהגים זה שלא כמנהג

מת אחד לוקה חמש. והוא שהתירו בו על כל אחת ואחת: יג גירדה ושריטה אחת היא. וכשם שהיו העכו"ם שרטים בבשרם על מותיהם מפני הצער כך היו חובלין בעצמם לעבודת כוכבים שנאמר ויתגודדו כמשפטם. גם זה אסרה תורה שנאמר לא תתגודדו. אלא שעל מת בין שרט בכלי לוקה. לעבודת כוכבים בכלי חייב מלקות בידו פטור: יד ובכלל אוהרה זה שלא יהיו שני בתי דינין בעיר אחת זה נוהג כמנהג אחר. שדבר זה גורם

א סמ"ג לאין נ"ט ס' ב סמ"ג לאין ס' ג סמ"ג לאין ס"א, טור יו"ד ס' ק"פ: ד סמ"ג לאין ס"ב, טור שס:

לחם משנה

מוחלקים כגון אכל פוטימא לוקה ארבע שכן איסורים מחולקים אכל היכא שהאיסור הוא אחד אין רבוי הלאין עושה רבוי מלקיות ומכ"מ עובר בשני לאין. וכבר ביאר רבינו ז"ל שעובר בשני לאין באומרו גירדה ושריטה אחת היא דמשמע שעובר בשניהם: **יד ובכלל** אוהרה זו וכו'. זו דבר ממה דנגמרא דיבמות פרק ט"ו גשים (דף י"ד:). אסקינה כהיא שמעממא דעשו שמיא כדכריהם דלמנן דלמר עשו כי אמרינן לא תתגודדו הני מילי בית דין אחד צעיר אחת אכל שני במי דייסן בשתי עיירות לית לן בה. וסברא שהזכיר כהן רבינו ז"ל היא סברא דלחייב אלינא דמ"ד שדור במנהג. ואפשר היה לומר דרבינו פסק כמאן דלמר לא עשו דהיינו רב לגבי שמואל דהלכתא כותיה

מגדל עז

י לא תעדה אשה עד עדי אש. פסק הלוקין ופ' שני נזירין (דף נ"ט): המלקט שערות לבנות בו' עד לנכה אחת לוקה. פ' הלוקין (דף כ'): בתב הראב"ד לא מחזור שיהא לוקה באחת שלא חמרו אלא חסור ועוד מלי עדי אשה איכא בחול והא לא מניכרל מילתא כלל עכ"ל. והמתכר לא היכא דפירוקיו נהעמק שגל: יא מומזום ואנדרוגינום בו' עד אינו לוקה. כמות קעקע עד אינו לוקה. פרק הלוקין (דף כ"א:). **יב** שריטה אחת בו' עד בידו פטור. במהרה כהניס ופיק הלוקין (שס): יד ובכלל אוהרה בו' עד אגודות. פ"ק דיבמות (דף י"א) ומימיה לה בהכרה מקומות: כל

דכיון דבין ביד בין בכלי אסור היאך יהא שרי דרך הכאה, והתום' פירשו שר"ע היה עושה

המעציר שער בית השמי ובית הערוה ה"ו לוקה כי קאמר רב בשאר אברים ומסקין המס דאפילו העצרת שער שאר הגוף דוקא במספריים שרי ורב דקאמר מער היינו במספריים כעין מער: ומ"ש אינו אסור מדברי תורה אלא מדברי סופרים כדמייא שס. ואע"ג דלמדו לנפול פליג ר' יוחנן עלה פסק הר"ף כלשנא דמאי כהיא כדמייא וכן דעת רבינו.

ויש עוד טעם לדבר דלחייב שמעממו קב ונקי לא מפרש קרא אלא לענין שלא תלכש האשה כלי זין והאיש בגד אשה וכמו שאכתוב בסמוך אבל העצרת שער בית השמי משמע דלית ליה: **ומ"ש** בר"א במקום שאין מעבירים וכו'. כ"כ יומיקי יוסף בשם רב שירא והר"ף וכו' הר"ן בפרק אין מעמידין כסם הגאונים וכתב מתיבן למדו לומר כן:

י לא תעדה אשה וכו'. בפ' נזירים (נ"ט). מנה לא ילכש גבר שמלת אשה מה מ"ל חס שלא ילכש איש שמלת אשה וכו' הרי תאמר מועצה היא ואין כאן מועצה אלא שלא ילכש גבר שמלת אשה ויש בין הנשים ואשה שמלת איש ומשכ בין האנשים ראב"י אומר מנין שלא תלכש אשה בכלי זין למלתמה מ"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילכש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש מתיקוניה וישת ופסק רבינו כרנא"י משמעו קב ונקי וכן מירגס אונקלוס לא יהא מתיקן דגבר וכו' ולא הצריך שישב איש בין הנשים או האשה בין האנשים. ואע"פ שכתב רבינו שהעצרת שער בית השמי ובית הערוה לאיס אחי אלא מדמ"ס כתב שמגלחת ראש האשה כחשם היו עדי האיש וכתב שאם עתה האשה עדי האיש לוקה. ונראה שטעמו מפני שמגלחת ראש אשה כאיש היו דבר היכר טובא ודמי ללוצע מלכות האיש משא"כ צנית השמי ובצנית הערוה שהם במקום מוסר: המלקט שערות וכו'. כדמייא פרק במרה דמכות (כ'): ושבת (ז' ד:). פ' ההנזיע הנוטל מלא פי הזוג צבנת חייב וכמה מלא פי הזוג שמים רבי דלמער אומר אחת ומודים חכמים לר"א במלקט לנכות ממון שחורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אפילו בחול חסור משום שנאמר לא ילכש גבר שמלת אשה:

כתב הראב"ד א"ל לא מחזור שיהא לוקה באחת שלא חמרו אלא חסור ועוד מלי עדי אשה איכא בחול והא לא מניכרל מילתא כלל עכ"ל. ורבינו סוכר דאפילו בחול חסור ולוקה נמי דכיון דמקרא יליף לה מהי מתיב לן למימר דלא לוקה עליה. ומ"ש ועוד מלי עדי אשה איכא בחול וכו' יש לתמוה דהא חזינן דבגמ' (מכות כ'): דעל אפילו אחת קאמר ודבר זה אפילו בחול חסור משום שנאמר לא ילכש גבר שמלת אשה:

כתב הראב"ד א"ל לא מחזור שיהא לוקה באחת שלא חמרו אלא חסור ועוד מלי עדי אשה איכא בחול והא לא מניכרל מילתא כלל עכ"ל. ורבינו סוכר דאפילו בחול חסור ולוקה נמי דכיון דמקרא יליף לה מהי מתיב לן למימר דלא לוקה עליה. ומ"ש ועוד מלי עדי אשה איכא בחול וכו' יש לתמוה דהא חזינן דבגמ' (מכות כ'): דעל אפילו אחת קאמר ודבר זה אפילו בחול חסור משום שנאמר לא ילכש גבר שמלת אשה:

א סמ"ג לאין נ"ט ס' ב סמ"ג לאין ס' ג סמ"ג לאין ס"א, טור יו"ד ס' ק"פ: ד סמ"ג לאין ס"ב, טור שס:

לחם משנה

י לא תעדה אשה עד עדי אש. פסק הלוקין ופ' שני נזירין (דף נ"ט): המלקט שערות לבנות בו' עד לנכה אחת לוקה. פ' הלוקין (דף כ'): בתב הראב"ד לא מחזור שיהא לוקה באחת שלא חמרו אלא חסור ועוד מלי עדי אשה איכא בחול והא לא מניכרל מילתא כלל עכ"ל. והמתכר לא היכא דפירוקיו נהעמק שגל: יא מומזום ואנדרוגינום בו' עד אינו לוקה. כמות קעקע עד אינו לוקה. פרק הלוקין (דף כ"א:). **יב** שריטה אחת בו' עד בידו פטור. במהרה כהניס ופיק הלוקין (שס): יד ובכלל אוהרה בו' עד אגודות. פ"ק דיבמות (דף י"א) ומימיה לה בהכרה מקומות: כל

י לא תעדה אשה עד עדי אש. פסק הלוקין ופ' שני נזירין (דף נ"ט): המלקט שערות לבנות בו' עד לנכה אחת לוקה. פ' הלוקין (דף כ'): בתב הראב"ד לא מחזור שיהא לוקה באחת שלא חמרו אלא חסור ועוד מלי עדי אשה איכא בחול והא לא מניכרל מילתא כלל עכ"ל. והמתכר לא היכא דפירוקיו נהעמק שגל: יא מומזום ואנדרוגינום בו' עד אינו לוקה. כמות קעקע עד אינו לוקה. פרק הלוקין (דף כ"א:). **יב** שריטה אחת בו' עד בידו פטור. במהרה כהניס ופיק הלוקין (שס): יד ובכלל אוהרה בו' עד אגודות. פ"ק דיבמות (דף י"א) ומימיה לה בהכרה מקומות: כל

דכיון דבין ביד בין בכלי אסור היאך יהא שרי דרך הכאה, והתום' פירשו שר"ע היה עושה

פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן
[ד] מצטער מחטטין שבבית השחי ובית הערוה אם מותר להעביר
השער להתרפאות:

א (א) העברת תער בשאר הגוף ובית השחי ובית הערוה פירש
רבינו תם שדינים שוה שאסורים
בתער ומותרים במספרים. צפרק שני
נזירים (נזיר נח): אמר רב מיקל אדם
כל גופו בתער מתיבי המעביר בית
השחי ובית הערוה לוקה הא בתער
הא במספרים והא רב נמי בתער
קאמר כעין תער וכתב סמ"ג (לאוין
ס יא ע"ג) על זה משמע למספרים

הלכות העברת שער מהגוף

קפב העברת תער בשאר הגוף ובית השחי
ובית הערוה פר"ת שדינן א) שוה שאסורין
בתער ומותרין במספרים וי"א דוקא בשאר
הגוף מותר במספרים אבל של בית השחי
ושל בית הערוה אסורין אפי' במספרים וכן
הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל:

א העברת תער וכו'. צפרק שני נזירים אמר רב מיקל אדם כל גופו
בתער מתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הא
בתער הא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער. לפי
גירסא זו משמע דרב ללא שרי אלא במספרים כעין תער אינו
אלא משום דמיירי במגלח כל גופו אף
בית השחי ובית הערוה אבל במגלח שאר
איברים בלא בית השחי ובית הערוה
אפשר דשרי אפילו בתער ממש ללא אמר
רב ללוקה אתער מדאורייתא אלא בבית
השחי ובית הערוה משום לא ילבש גבר
שמלת אשה (דברים כב ה) וכרבי אליעזר
בן יעקב (נזיר נט א) והך ברייתא דמייתי

התם העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מיירי
בתער ממש ובבית השחי ובית הערוה וכתנא קמא דרבי אליעזר
בן יעקב דדריש לא ילבש גבר וגו' כפשוטו לא ילבש שמלת אשה
וישכב בין הגסים משום איסור יחוד ודלמאשני התם אליבא דרבי
יוחנן לאיכא דאמרי. עוד כתבו התוספות צפרק החולץ (דף מ"ח
א) ד"ה לא עשה וכן כתב הרא"ש צפרק מלות חליצה דהלכות
גדולות של אספמיה גורסים אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער
מתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה כי קאמר רב בשאר
איברים אבל שער בית השחי ובית הערוה לא אמר ושאר איברים
מי שרי והא תניא העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי
סופרים אלא כי קאמר רב במספרים וכי תניא ההיא בתער והא
רב בתער קאמר מאי תער כעין תער להאי גירסא הדר ביה
משניויה קמא וקאמר דאין חילוק בין שאר איברים לבית השחי
ובית הערוה אלא בין תער למספרים דבתער אפילו שאר איברים
אסור אלא דאינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים ובבית השחי
ובית הערוה בתער לוקה משום לא ילבש גבר אבל במספרים
כעין תער שרי אפילו בבית השחי ובית הערוה והיינו דרב דאמר
מיקל אדם כל גופו בתער דבמספרים כעין תער קאמר ושרי בכל
גופו אף בבית השחי ובית הערוה: ומעתה מ"ש רבינו העברת
שער בשאר הגוף ובית השחי ובית הערוה פירש רבינו תם שדינן
שוה שאסורים בתער ומותר במספרים הוא על פי גירסא זו דבעל
הלכות גדולות ואף על גב דבתער אינן שוין לבית השחי ובית
הערוה לוקה ובשאר הגוף אינו אלא מדברי סופרים מכל מקום
שוין הן לענין איסור דתרווייהו אסורין ולאפוקי לגירסא שלנו
דאיכא למימר דבשאר הגוף אפילו בתער ממש ליכא איסורא
כדפרישית וכך מבואר מלשון התוספות צפרק החולץ והרא"ש
צפרק מלות חליצה שכתבו על גירסת בעל הלכות גדולות וזה
לשונם ומיהו הא ודאי כריך לומר לפי גירסא זו דשאר איברים נמי
אסור בתער כמו בית השחי מדהדר ביה משניויה דשני ע"י קושיא
דהעברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דמשמע
ליה דאייירי בכל איברים שבגוף וכו' עכ"ל הרא"ש אלמא משמע
לגירסא שלנו דלא הוה קשיא ליה מהך דהעברת שער אינה
מדברי תורה אלא מדברי סופרים משום דאתיא כתנא קמא דרבי

פרישה

(א) פירש רבינו תם שדינן שוה שאסורין בתער וכו'. משום לא ילבש גבר וכו' אבל במספרים אפילו כעין תער לאו תיקון אשה הוא
כך:

ג אסור לחוד בידו כדי להסירו אבל מותר לחככו בבגדו להסירו. צעילא לאיפשיטא בפרק שני נזירים (נט):

ב כתבו הגאונים מי שמגלה שער שבו מראשו ועד רגלו שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה. כן כתב הרא"ש בפרק מאות חליה (קס) וכן כתבו התוספות סוף פרק החולץ (קס) וזה לשונם בתשובת הגאונים שרי לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מראשו ועד רגלו ולא משמע לאיירי במורע דפשיטא הוא אלא במגלח לרפואה כיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי אלא ניוול ותדע ללא משתמיט בשום דוכתא גבי מורע שיהא עשה למורע (ויקרא יד טו) דוחה לאו ללא ילבש גבר (דברים כב ה) אלא לאו להקפת הראש וזקן (ויקרא יט כז) גרידא עכ"ל. וסמ"ג (קס) כתב וזה לשון בתשובת הגאונים כתוב דבית השחי

אסור לחככו בידו כדי להסירו אבל מותר לחככו בבגדו להסירו כתבו הגאונים מי שמגלה כל שער שבו ב) מראשו ועד רגלו שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה דכיון שמגלח כל גופו אין זה יפוי [א] (ג) אדרבה ניוול הוא ד) אלא שלשם רפואה מגלח כתב הרמב"ם שלא אסרו העברת שער אלא במקום שאין מעבירין אותו אלא הנשים שלא יתקן עצמו בתיקון נשים ה) אבל במקום שמעבירים האנשים השער אם העבירו ו) אין מכין אותו (ב):

אליעזר בן יעקב וכדפרישית אין לנו לשאר הגוף אסור בתער לאפשר דאף בתער שרי וסבירא ליה לרבינו דמ"ס התוספות בפרק החולץ בסוף הדיבור לגירסת בעל הלכות גדולות דין שזה גם הוא מדברי רבינו חס וסכך היא מסקנתו של רבינו חס. ומ"ס רבינו ויט אומרים דדוקא בשאר הגוף וכו' הוא כפי גירסת בעל הלכות גדולות דרב יוסף טוב עלם ללא גרס בתירוצו אלא הא בתער וכו' ולא הדר ביה משינויא קמא לפי גירסא זו דוקא בשאר איברים מתיר במספריים כעין תער אבל בית השחי אף במספריים כעין תער אסור מדרבנן דאילו לוקה אלא בתער ממש וכתב רבינו סכך היא מסקנת אביו הרא"ש לפי שבסוף מכות כתב גירסא זו ללא גרס זה אלא. הארכתי בכל זה לפי שהבית יוסף פירש שם"ס

רבינו דפירש רבינו חס שדין שזה הוא על פי גירסא שלנו ולפע"ד נראה דאילו כן אלא כדפירשתי: ב אסור לחככו בידו וכו'. קס צעילא לאיפשיטא ומדכתב רבינו בסתם משמע דאף בבית הערוה מותר לחוד בבגדו וכן כתב בשלחן ערוך (ס"ג) בפירוש אבל מפירוש רש"י (נט א ד"ה מהו לחוד) משמע דדוקא בית השחי אבל בית הערוה לא קמיצעיא ליה דפשיטא דאסור אפילו על ידי בגדו משום הרהור וכדלמך רבי טרפון כריש פרק כל היד (נדה יג ז) כל המכנים ידו למטה מטבירו תקלץ ול"ע:

ג כתבו הגאונים מי שמגלה כל שער שבו וכו'. כן כתבו התוספות פרק החולץ והרא"ש בפרק מאות חליה ומשמע דלפירוש רבינו חס שדין שזה ואפילו בבית השחי והערוה אינו אסור אלא בתער אם כן הכא פשיטא דשרי אפילו בתער ואף על גב דבתער איכא איסורא לאורייתא בבית השחי והערוה ולוקה מכל מקום כיון דאילו לוקה אלא משום דמייפה עצמו בתיקוני אשה ועבר על לא ילבש גבר שמתא אשה כאן דניוויל הוא וליכא אלא איסורא דרבנן כמו בשאר איברי הגוף הילכך במקום רפואה אפילו בחולה שאין בו סכנה לא גזרו רבנן אבל ליש אומרים להחמירו חכמים בבית השחי והערוה לאסור אפילו במספריים כעין תער הכא לא התירו

ובית הערוה אם מגלח מראשו ועד רגלו מותר פירוש במספריים כעין תער כדמשמע לשון רב מיקל אדם כל גופו בתער עכ"ל. ולפי הטעם שכתבו התוספות ורבינו אפילו בתער ממש שרי ונראה לי דגם סמ"ג סבר הכי ומה שכתב פירוש במספריים כעין תער לאו אתשובת הגאונים דסמך ליה קאי אלא אמספריים שהזכיר כמה פעמים אתא לפרושי דהיינו דוקא כעין תער ודייק לה מלישנא דרב אבל שלא כעין תער ליכא מאן דאסר דלאו תיקון אשה הוא כמו שכתבתי בסמוך. ומכל מקום איכא למידק שהתוספות לא התירו לעשות כן אלא לרפואה והסמ"ג התירו סתם ויש לומר דממילא משמע דכיון דניוויל הוא לו אין לך מי שיעשה כן אלא לרפואה. ומשמע מדברי התוספות דאפילו אינו מתכוין אלא לרפואה אסור לגלח בית השחי ובית הערוה לבד שהרי לא התירו אלא במגלח כל הגוף אבל הרשב"א התיר בתשובה ואעתיקנה בסמוך וסם אכתוב מה שנראה לי ליישב דברי התוספות עם דבריו:

א (ב) כתב הרמב"ם שלא אסרו העברת שער אלא במקום שאין מעבירין אותו אלא הנשים וכו'. בסוף הלכות ע"ז (פי"ב ה"ט) וכן כתב נמוקי יוסף בסוף מכות (ד. ד"ה ונמאל) בשם רבינו שריא

פרישה

(ב) מראשו ועד רגלו. האי ראשו לאו דוקא דכבר נתבאר סימן קפ"א (עמ' תקמא – תקמג) דראשו על כל פנים אסור אלא ראה לומר מראש גופו עד סוף גופו אבל אין לומר דמראשו פירוש ראש ממש ומעד ולא עד בכלל קאמר דהיינו מראשו ולמטה הימנו דזה אינו דהא אכתי איכא פאות הזקן שהן מראשו ולמטה והן ודאי אסורין כמו פאות הראש ואפשר דמשום הא לא איירא דיש לומר דמשום דפאות הזקן מותרין לספר במספריים כעין תער מה שאין כן בפאות הראש להרא"ש משום הכי קאמר דמפאות הראש ולמטה מותר במספריים כעין תער וק"ל: (ג) אדרבה ניוול הוא. ומהאי טעמא התיר הסמ"ג בסתם משום דסתמא לרפואה עושה כיון דניוויל הוא:

דרישה

[א] (אדרבה ניוול הוא. ומהאי טעמא התיר הסמ"ג וכו' עיין בצילורי רש"ל על הסמ"ג (לאוין ס יג ז) שתמה על דברי הגאונים הללו

דרכי משה

(ב) ומשמע דאיסורא מיהו איכא ובהר"ן כתב פ"ב דע"ז דף (שנ"ב ע"ב) (ט: ד"ה רואה) בשם הגאונים דמותר לכתחלה מיהו כתב שחברים נמנעים בכל מקום וכן כתב בית יוסף בשם נמוקי יוסף סוף מכות. והמגדול עוז כתב סוף הלכות ע"ז (פי"ב ה"ה ד"ה השפה) וז"ל אבל כתבו רבותינו נ"ע משעמדנו על דעתנו לא העברנו ברזל על בשרינו אפילו מספריים כלל לא בראש ולא בגוף מן השפה ולחוץ עכ"ל ואפשר דאף מספריים כעין תער קאמר אבל לגלח במספריים לא ראיתי חושש בזה:

והרי"ף ז"ל וכן כתב הר"ן בפרק שני דע"ז (ט: ד"ה רואה) בשם הגאונים ומיהו כתב שהחברים נמנעים בכל מקום וכתב שטעמם של גאונים מדאמרין בפרק שני נזירים (נט.) ההוא גברא דאחייב נגידא בבית דין דרבי אמי דלייה לדריעה ואיגלאי בית השחי חזייה ללא מגלח אמר להו שצוקוהו מן חבירא הוא דין והיינו לפי שבאותו המקום נהגו האנשים להעבירו וזה שלא העבירו הכיר שהיה מן החברים דאי לכולי עלמא אסור היכי קאמר דמשום דלא מגלח דמן חבירא הוא עד כאן. ומכל מקום נראה שיש חילוק בין דעת הרמב"ם לדעת הגאונים דלדעת הרמב"ם אפילו במקום שנוהגים האנשים להעבירו אסור לישראל שיעבירונו אלא שאם העבירו אין מכין אותו ולדעת הגאונים שכתבו הר"ן ונמוקי יוסף נראה דלכתחלה נמי מותר לישראל להעבירו כיון שמנהג המקום להעבירו האנשים:

ד כתב הרשב"א (שו"ת ח"ה סי' רע"א) שאלת מי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערוה ומלטער מזד השער ואם יעבירונו רפואה קרובה. תשובה מסתברא דמותר לאינו אלא מדרבנן ובמקום שצריך רפואה לא אסרו דהא בעא מיניה רב מרבי חייל מהו להקל אמר לו אסור אמר לו והא קא גדל וקא מטער אמר ליה בר פחתי גבול יס לו כל זמן שהוא גדל נושר אלמא אי לאו נושר מטער מותר וכאן שער שאינו נושר וצריך לרפואה מותר ועוד שאין זה עושה אלא משום רפואה ואין בו משום תיקון כתיקוני איתתא עכ"ל (א). וכבר כתבתי בסמוך שהתוספות נראין כחולקין על זה שכתבו שמה שהתירו הגאונים לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מראשו ועד רגליו היינו במגלח לרפואה משמע מדבריהם דדוקא בכהאי גוונא שרי לרפואה אבל בית השחי ובית הערוה לבד לא ושמא יס לחלק דהרשב"א איירי במלטער והתוספות איירי בשאינו מטער מאותו דבר שהוא מגלח כדי לרפואתו אי נמי שהתוספות איירי במגלח סתם דחליטין דודאי לרפואה קא מכין דאי ליפוי אדרבא ניוול הוא לו וליפוי דרבינו דייק דבהכי מיירי ואפשר דאפילו במפרש דליפוי קא עבד לא משגיחין ביה אלא אמרין ודאי לרפואה קא עבד אבל במפרש דלרפואה עבד מישרי שרי כדברי הרשב"א ז"ל:

פרישה

(ד) אלא שלשם רפואה מגלח. ורשב"א בתשובה התיר משום רפואה לגלח אפילו בית השחי ובית הערוה לחוד בלא כל גופו עיין בבית יוסף: (ה) אבל במקום שמעבירין השער האנשים. נראה דלכל לומר אנשים גוים דכיון דנהוג נהוג ולמדו מנהג הגוים גם יס לומר דעל ישראל קאמר דהכי דנהוגו כן כולם יחד אין מוחין בידם: (ו) איך מכין אותו. ור"ן ונמוקי יוסף סבירא להו שהוא מותר אלא שהחברים נמנעים:

דרישה

וכתב דקשה אליבייהו הא דאמר בגמרא והביאה בית יוסף בריש סימן אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה הא בתער הא במספריים כעין תער למה לא משני דהביריתא איירי בהעברת בית השחי או בית הערוה לבד ותירץ דיש לומר דהביריתא סתמא קתני ומשמע דבכל ענין לוקה על העברת בית השחי או בית הערוה אפילו כשמגלח כל גופו וכמו שאמרין בפירות הראש והזקן שאסרה התורה לגלח הפאות לאסור בין אם מגלח הפאות לבד ובין אם מגלח עס כל הראש והזקן וק"ל. וקשה לפי זה דמשמע בגמרא דרב דמתיר בכל גופו דוקא בכעין תער קאמר אבל בתער ממש אסור ולפי הטעם שכתב רבינו אפילו בתער מותר וכמ"ס בית יוסף עיין שם ונראה דלא קשה מידי דרב דאמר מיקל כל גופו לא כל גופו צבת אחת קאמר דאם כן הוה ליה למימר מיקל כל גופו צבת אחת אלא רצה לומר איזה מקום של גופו מיקל בית השחי או בית הערוה או שאר מקומות וק"ל. עד כאן המגיה:

דרכי משה

(א) כתב המרדכי פרק במה טומנין (שבת סי' שכז) דבני אדם שיש להם ריבוי שער בידים ובושין להראות בין אנשים מותר להסירן דאין לך צער גדול מזה ועי"ש וכזה כתבתי לעיל סימן קנ"ו (אות א):

טורי זהב

יורה דעה קפב הלכות לא ילבש גבר וכו'

שפתי כהן

(א) בית השחי כו'. לפי מה שכתב בית יוסף בשם הר"ר יונה העתקתיו סוף סימן קודם לזה משמע דבכל מקום בגוף אסור בתער והוא דלא כמאן דלעזות שהביא הטור כאן: (ב) שאר אברים במספרים. פי' כעין תער: (ג) אסור לחוד בידו כו'. גם בתוספות

קפב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה

ובו ו סעיפים.

א [א] המעביר שער (א) בית שחי ובית הערוה אפילו במספרים כעין תער א [ב] (אל) היו מכין אותו מכת מרדות [ג] ב בד"א במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים אבל במקום שמעבירין אותו גם האנשים אם העביר אין מכין אותו: הגה ב ואפילו לכתחלה (ב) שרי (ר"ן פ"ב דע"ז) רק החברים נמנעים בכל מקום (שם ובב"י בשם נ"י) (וע"ל סימן קנ"ו) ומותר להעביר שיער (ב) שאר איברים ג במספרים בכל מקום: ב [ד] מי שמגלח כל שיער שבו ד מראשו ועד רגליו י"א ה (ג) שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה: ג (א) אסור לחוד בידו בשער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו ה אבל מותר לחוד ו בבגדו להשירו: ד [ה] מי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערוה ומצטער מצד השיער ו מותר להעבירו:

פרק שני נזירים שם כתוב דין זה בבית השחי ובבית הערוה אלא שברש"י שם כתוב דבנייה זו מהו לחוד דהיינו בבית השחי ולא זכר בית הערוה וכו' מו"ח ז"ל הטעם דבבית הערוה בלא"ה אסור מטעם הרהור כדלשכחן צפ' כל היד רבי טרפון אומר כל המכניס ידו למטה מטיבורו תקפץ ואין נראה מפירש"י שם ראייה דלעיל מנייה שם דבנייה מהו לגלח פירש"י ג"כ בבית השחי ושם ודאי הוה הבנייה גם אצות הערוה אע"כ דרש"י חדא מנייהו נקט ומההיא דר' טרפון ג"כ לאו ראייה דע"כ ההיא

למטה מטיבורו לאו ממא קאמר דא"כ תקשה לך מפ' כל כתבי דרבינו הקדוש שהיה נקרא כן משום שלא הכניס ידו למטה מאזננו ואי דינא בכל אדם כן מאי רבותיה דרבינו הקדוש ודוחק לומר שהיה נזהר למטה מאזננו שהוא טפי מלמטה מטיבורו דזה אינו סביר כלל אלא פשוט לי דהוא דנקט ליגנא מעליא וכן משמע שם בתוס' במקום שאמרו שם כריסו נבקעת כתבו הם מילתו נבקעת עכ"ל וכן אין נזהרין מזה רוב העולם רק שרבינו

א היו מכין כו'. משום לא ילבש גבר שמלת אשה שדרשו חז"ל ללאו דוקא שמלת אשה אלא ה"ה שאר תיקוני אשה לנוי וליופי ולעיל סימן קנ"ו ס"ב נתבאר לאסור לאינן להסתכל במראה משום לא ילבש גבר שמלת אשה ע"ש: ב ואפילו לכתחלה שרי.

במקום שמעבירים אותו גם האנשים: ג במספרים. כעין תער אצל לא בתער: ד מראשו כו'. ל"ד דהא נתבאר בס"י שלפני זה לאסור להקיף ראשו וקנו אלא ר"ל מראש גופו עד סוף גופו, פרישה: ה שמותר כו'. דולאי לרפואה קמכוין דאי ליפוי אדרבה ניוול הוא לו ואפשר לאפילו במפרש דליפוי קא עבד לא משגחינן ביה אלא אמרינן ודאי לרפואה קעבד, ב"י וכו' הב"ח אלא שגראה מדבריו כחולק אמפרש דליפוי קעבד ע"ש: ו בבגדו כו'. והב"ח כתב דמפירש"י משמע דוק בית השחי אצל בית הערוה אסור אפילו

על ידי בגד כדאמר רבי טרפון בריש פ' כל היד דכל המכניס ידו למטה מטיבורו תקפץ ועיינתי שם ברש"י פרק שני נזירים (דף נ"ט ע"א) ולא משמע מידי והא דנקט שם רש"י בית השחי ה"ה בית הערוה וכו' התוספות שם דאצות השחי ובית הערוה קאי ומההיא דר"פ כל היד אין ראייה דלדרכה הא אמרינן התם דבמטלית עבה מותר שאינה מחממת:

הקדוש היה קדוש ביותר ונזהר גם בזה וז"ש הרמב"ם פ' כ"א מהלכות איסורי ביאה וז"ל ואסור לשלוח יד במבושיו שלא יבא לידי הרהור ואפי' מתחת טבורו לא יכניס ידו שמא יבא לידי הרהור הרי חלק אותם לב' צבות תחילה כתב אסור וכתחת טבורו כתב לא יכניס ולא כתב אסור אלא דבזה אין איסור רק מאל תוספת קדושה ואזהרה יתירה שמא יאחז ג"כ באמה וע"כ כ' תחילה שלא יבא לידי הרהור ואח"כ כתב שמא יבוא לידי הרהור:

ביאור הגר"א

כמו אלא מ"מ צמכות כתב כדברי תוס' דיצמות וכו' דעת הרמב"ם וזהו דברי ש"ע ועתוס' שם נ"ט א' ד"ה חזינא כו' וד"ה הוא כו' משמע כו': [ב] היו מכין אותו כו'. כלישנא קמא דר' יוחנן שם משום דברייתא דהעברת שער כו' כוותיה וגמ' פריך מנייה לרב ש"מ כוותיה קי"ל וכמ"ש הר"ף בספ"ד לעירובין וס"מ. רמב"ם וטור וס"פ אצל הסמ"ג פסק כלישנא בתרא דר"י משום דראב"י כוותיה כמ"ש וקי"ל כראב"י (ואף דברייתא כמ"ש דיצמות ל"ז ס' א') ועמ"ש בס"ה: [ג] דל"א כו'. ממ"ש"ה הוא כו' שנקוהו כו' משמע דשאר היו נוהגין היתר וז"ש בהג"ה ואפילו כו' רק כו' וכ"כ הר"ן אצל דעת הרמב"ם דמ"מ לכתחילה אסור אלא שאין מכין אותו ולא הוה צייני להו דדברים: [ד] מי שמגלח כו'. עתוס' דיצמות סד"ה הג"ל ותדע דלא כו': [ה] מי ש"ל כו'. עתוס' דנזיר שם ד"ה בעי מנייה כו' משמע כו' וכתוס' דיצמות שם ור"ת מפרש כו':

[א] המעביר כו'. עפ"ח דנזיר נ"ח ב' א"ר מיקל כו' כעין תער ולגירסא זו אינו אסור אלא בית השחי ובית הערוה בתער אצל במספרים אפילו כעין תער מותר ושאר הגוף אפילו בתער מותר דקושיית גמ' לא היתה אלא על מה שמתיר כולו אף בה"ש ובה"ע ועתוס' שם נ"ט א' ד"ה הוא גברא כו' וכ"ה גירסת הערוך. אצל גירסת בה"ג הוא מיתבי כו' ה"ז לוקה כי קאמר רב בשאר אברים ובשאר אברים מי שרי והתניא העברת תער אינה מד"ת אלא מד"ס אלא כי קאמר רב במספרים והא רב נמי בתער כו' ולפ"ז שאר איברים שוה לשער בה"ש ובה"ע לאסורין בתער ומותרין במספרים כעין תער אצל בהלכות פסוקות ל"ג אלא כי כו' רק כי קאמר כו' ולא הדר ביה משניויא קמייתא דבה"ש ובה"ע לאסורין אף במספרים כעין תער ועתוס' שם ד"ה הג"ל וד"ה אמר רחב"א כו' ואף שכתבו שם דלא ללא גרים אלא י"ל דפי' אלא מ"מ לא ס"ל כן וע"ש ד"ה בעי כו' ודיצמות מ"ח א' ד"ה לא כו' וכן הרא"ש אף שדיצמות כתב כדברי תוס' הג"ל ש"ל דפי'

יורה דעה קפב הלכות לא ילבש גבר וכו'

באר הגולה

א כגירסת בה"ג שכתבו התוס' בס"פ החולין והרא"ש בפרק מצות חליצה דגרסינן בנזיר דף נ"ח ע"ב כי קאמר רב בשאר איברים וכו' וכן היא גירסת הר"ף והרא"ש בסוף מכות וכ"כ התוס' שם בנזיר דף נ"ט (ע"ב) [ע"א]: ב טור בשם הרמב"ם בסוף הלכות עבודת כוכבים פ"ב ה"ט: (ו) פ"י ואפי' כעין תער. ב"י: ג טור בשם הגאונים וכ"כ

הגהות הט"ז

(סימן קפ"ב בט"ז ס"ק א)

הל' כמאן דבעות שהביא הטור כאן. כי הטור לא זכר אבר בשאר הגוף אלא סתם בשאר הגוף והיינו כל הגוף שהוא מותר במספרים כדלית' בגמ' מייקל אדם כל גופו וכו' ה"ה נמי לענין איסור תער ותו דאם נתפרש מ"ש הטור בשאר הגוף היינו אפי' מקצת ממנו אפילו לא אבר שלם דל"כ

היה לו להזכיר אחד מהאברים וזה וודאי שרי אפילו בתער אפילו בשחי וערוה ואפילו גבי זקן כמו למשמע מדברי הטור סי' קפ"א בשם הרא"ש אלא ודאי דעל כל הגוף קאמר והיינו בל"ה הראש דאלו עם הראש אין זה יפוי כמ"ש בסמוך ומ"ה דוקא י"ש איסור בתער:

ביאור היטב

קפב (א) היו מכין. משום לא ילבש גבר שמלת אשה שדרשו חז"ל ללא דוקא שמלת אשה אלא ה"ה שאר תיקוני אשה לנוי וליופי וע"ל סי' קנ"ו ס"ב: (ב) שרי. במקום שמעבירין אותו גם האנשים: (ג) שמותר. דולאי לרפואה קמכוין דאי ליפוי אדרכה ניוול הוא לו

ואפשר דאפי' במפרש דליפוי קא עביד לא משגחין ביה אלא אמרינן ודאי לרפואה קעביד ב"י וכ"כ הב"ח רק שגראה מדבריו כחולק אמפרש דליפוי קעביד ע"ש ש"ד:

רבי עקיבא איגר

(סעיף א') גם האנשים. בפרישה כתוב נראה דכל אנשים גוים דכיון דנהוג נהוג ולמדין ממנהג ההוא דעובדי כוכבים. גם י"ל דעל ישראל קאמר דהיכא דנהיגי כולם אין מוחין בהם עכ"ל ועי' בתשובת פרח שושן (כלל ו' ס"ב): (ט"ז סק"ג) דא"כ תקשה לך. עי' מג"א (סי' ד' ס"ק י"ד):

גליון מהרש"א

וא' ושו"ע סעיף א' בהגה' רק החזירים נמנעים בכל מקום. עיין בגליון לעיל סימן קנ"ו סעיף ב' בהג"ה:

